

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอห้วยราชและอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. นโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 2.1 ความหมายของการศึกษาปฐมวัย
  - 2.2 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 2.3 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 2.5 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 2.6 มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ทฤษฎีพัฒนาการเด็กปฐมวัย
4. ปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย
5. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 5.1 ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ
  - 5.2 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
  - 5.3 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
  - 5.4 ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
6. ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย
7. แนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 7.1 แนวทางการจัดการศึกษาของชาติ
  - 7.2 แนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
  - 7.3 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 7.4 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
8. บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอห้วยราชและอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 9.1 งานวิจัยในประเทศ
- 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

นโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติสิทธิของประชาชนในด้านการศึกษาและการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและรัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายการจัดการศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกรวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐาน คุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกันและสอดคล้องกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา : 2550)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กล่าวว่า ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารการปกครองท้องถิ่น ได้กำหนดแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545–2559) สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดและพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์ คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิต ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2544 : 1-13)

ภารกิจจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภารกิจในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพและสังคมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการวิชาชีพ ความสามารถในการประกอบกรงานอาชีพและทักษะทางสังคมโดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และมีความสำนึกในความเป็นไทย

3. การจัดการบริการให้ความรู้ด้านอาชีพเป็นการจัดการบริการและหรือส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดการส่งเสริมกีฬานันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชนเป็นการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านนันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชนแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

สรุปได้ว่า จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิต ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประชาชาติตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น เป็นภารกิจที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดศึกษา ทั้งในระดับการจัดการศึกษาปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาตลอดชีวิต รวมถึงการส่งเสริมกีฬานันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน การอนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
  3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนดและตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุล ทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้
  4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น
  5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น ได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬาร่วมกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของกีฬานันทนาการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กเยาวชนไปในแนวทางที่ถูกต้องใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
  6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพ เพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีความเป็นอิสระแก่สังคม
  7. เพื่อบำรุงศาสนาและอนุรักษ์บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย
- สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาในทุกระดับให้มีคุณภาพประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

นโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545–2559)

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดแนวนโยบายในการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ดังนี้

1. นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งรัดจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่นมีสิทธิ และมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
4. นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา จัดระบบการบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมี เอกภาพเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาให้คำนึงถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและ ประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย
5. นโยบายด้านครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา วางแผนงานบุคคล เพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผล การปฏิบัติงาน การพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพ และ มาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์สวัสดิการค่าตอบแทนเพียงพอและ เหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง
6. นโยบายด้านหลักสูตร ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียดสาระหลักสูตรแกนกลางและสาระ หลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของ แต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยให้สอดคล้องกับสภาพ

ปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ความเป็นไทยความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

7. นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

8. นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านงบประมาณการเงินทรัพย์สินในประเทศจากรัฐบุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและทางประเทศมาใช้จัดการศึกษาและจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาอื่นโดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิตรวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคมและการสื่อสารในรูปแบบอื่น

10. นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬานันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬานันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบบริการแก่เด็กเยาวชน ประชาชนอย่างหลากหลายพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

11. นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือให้มีการประกอบอาชีพอิสระ ที่ถูกต้องตามกฎหมายจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุนและการจัดการนำวิทยากรต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพการจัดการตลาดให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

12. นโยบายด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษา ส่งเสริมและอนุรักษ์สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรมความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

นโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2545 – 2559) ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้กำหนดวัตถุประสงค์ขึ้น เป็นการจัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบคลุมภารกิจทั้งหมดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำนโยบายที่เหมาะสมกับศักยภาพความต้องการและความพร้อมไปปฏิบัติได้ โดยกระทรวงมหาดไทยได้เสนอแนะยุทธศาสตร์การนำแผนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ไว้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2544 : 13 -16) ดังนี้

1. แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งด้านความพร้อมและศักยภาพ เมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ การดำเนินการจัดการศึกษาเองโดยดำเนินการได้ 2 กรณี คือ

1.1 ดำเนินการจัดการศึกษาขึ้นเองภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 ดำเนินการรับถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาที่รัฐจะถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาของรัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้บริหารจัดการศึกษาสำหรับการดำเนินการทั้ง 2 กรณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องผ่านการประเมินความพร้อมที่กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ดำเนินการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด การดำเนินงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทรัพยากรอื่น ๆ รวมทั้งการเสนอแนะ แนะนำและร่วมพัฒนาการศึกษา

2. การพิจารณาความพร้อมในการจัดการศึกษา พิจารณาจากลักษณะและการแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาอยู่แล้วดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่นอย่างทั่วถึงตามความต้องการของประชาชน

2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ได้จัดการศึกษาดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความเหมาะสมความพร้อมและตามความต้องการของท้องถิ่น

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดการศึกษาพิจารณาจาก

3.1 ความต้องการและข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น

3.2 ความคิดเห็นของสภาท้องถิ่น

3.3 ข้อมูลข้อเท็จจริง (จำนวนโรงเรียน จำนวนเด็กสภาพที่ตั้ง ฯลฯ)

3.4 ข้อคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่จะโอน

3.5 ศักยภาพของท้องถิ่น (คนเงินพัสดุการจัดการ)

4. การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาระดับความพร้อมและศักยภาพแล้วจะนำนโยบายตามกรอบภารกิจ ซึ่งสอดคล้องกับระดับความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และแผนปฏิบัติการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักเกณฑ์การดำเนินการ ดังนี้

4.1 กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนครอบคลุมภารกิจตามกฎหมายครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่อย่างทั่วถึง

4.2 ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการตามแผนและร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผน

4.3 ใช้แผนเป็นแนวทางในการบริหารกิจการและสนองตอบปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

4.4 การกำหนดกิจกรรม โครงการ ในแผนต้องมุ่งหลักความเป็นไปได้และประโยชน์สูงสุดที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับ

5. การประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง ใช้สื่อและวิธีการทุกรูปแบบที่จะชี้แจงให้ประชาชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชนให้รู้จักและเข้าใจกับแนวทางและแผนการดำเนินงาน

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การร่วมมือจากทุกฝ่าย

6. การระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกฝ่าย สร้างความตระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่กลไกทางสังคมทุกส่วน ทั้งกลุ่มประชาชน ภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นทุกรูปแบบ ทั้งการสนับสนุนกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ตลอดจนความคิดเห็นหรือการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ บังเกิดผลเป็นรูปธรรม

7. การเตรียมความพร้อมในการรับผิดชอบจัดการศึกษาโดยการปรับโครงสร้างการบริหาร กิจกรรมการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ กรอบความคิด และพัฒนาเทคนิคการบริหารจัดการศึกษา ให้บุคลากรของท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนจัดระบบนิเทศประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า แนวนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดและพัฒนาศึกษาของท้องถิ่นที่เหมาะสมกับศักยภาพ ตามความพร้อมและตรงตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ แต่ละแห่งให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และได้มาตรฐาน สามารถพัฒนาศักยภาพคนของท้องถิ่นให้มีคุณภาพต่อไป

การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ความหมายของการศึกษาปฐมวัย

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2540 : 120) ได้ให้ความหมายของการศึกษาปฐมวัยว่า หมายถึง การศึกษาปฐมวัย อนุบาลศึกษาและการพัฒนาเด็กเล็ก ที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งสถานที่จัดการศึกษาของเด็กๆระดับนี้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 : 22) กล่าวถึง การศึกษาปฐมวัยว่า หมายถึง การจัดการศึกษา ที่ครอบคลุมการดูแล และการศึกษาที่จัดให้กับเด็กแรกเกิดถึงอายุ 8 ปี รวมถึงการศึกษานูบาลศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปฐมวัย

นภเนตร ธรรมบวร (2542 : 31) ได้ให้ความหมายของการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาการในเด็ก ตั้งแต่แรกเกิด ถึง 8 ขวบหรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการเด็กในที่นี้รวมถึงการจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการ (Formal Group Settings) และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group Settings) เพราะ การเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต

สรุปได้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่จัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือ ดูแล และสนับสนุนแก่ ครอบครัวและผู้ปกครอง ที่สืบเนื่องมาจากปัญหาการทำงานของผู้ปกครอง ปัญหาครอบครัว และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้บริการการศึกษาต้องครอบคลุมการดูแลเด็ก และการศึกษาตั้งแต่ แรกเกิดถึงอายุ 8 ปี ทั้งนี้การอนุบาลศึกษา ถูกผนวกไปเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปฐมวัย ผู้ทำหน้าที่ เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยจะต้องมีความรู้ทั้งทางด้านการศึกษาปฐมวัย พัฒนาการของเด็กและ การเลี้ยงดูเด็กอย่าง ถูกต้อง โดยสอดคล้องกับงานและภารกิจที่จัดขึ้นในสถานเลี้ยงเด็ก โรงเรียนเด็กเล็ก หรือโรงเรียนอนุบาล

2. ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยที่ผ่านมามีชื่อเรียกที่หลากหลาย เช่น การอนุบาลศึกษา การศึกษาก่อน ประถมศึกษา การศึกษาก่อนวัยเรียนและการศึกษาปฐมวัย แต่ความหมายที่เป็นสากล หมายถึงการจัด การศึกษาในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาไปพร้อมกัน เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กแรก เกิด - 5 ปี ก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาปฐมวัยมานานกว่า 50 ปี มีสถานศึกษาหลายประเภท เช่น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียน อนุบาลเอกชน ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนเทศบาล ศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก และเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 12 ทำให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน สามารถจัดการศึกษาได้เอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 1)

3. ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัย เป็นการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นรากฐานของชีวิตมนุษย์ และมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเราเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาเด็กปฐมวัยควรเริ่มต้นตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี เพราะจัด

ว่าเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เป็นวัยแห่งการพัฒนา ซึ่งนักการศึกษาและนักจิตวิทยามีความคิดเห็นตรงกันว่า การพัฒนาเด็กในวัยนี้เป็นช่วงเวลาที่สำคัญ สำหรับการพัฒนาทางสมองของบุคคล โดยเฉพาะระบบประสาทและเซลล์สมองจะเจริญเติบโต ประมาณ ร้อยละ 70 - 80 ของผู้ใหญ่ และการศึกษาในช่วงวัยนี้ เป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กได้ เจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพ โดยให้การอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิต พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 13 (1) กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และ การให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 ข : 4) ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม สติปัญญา และ บุคลิกภาพ

นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ. 2545-2549 สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ช่วงปฐมวัยและ ต่อเนื่องตลอดชีวิต
  2. หลักวิชาการและการวิจัยได้แสดงว่าปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสม สามารถ เปลี่ยนโครงสร้างและประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ เวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมองคือในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต
  3. การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว จำเป็นต้องเริ่มพัฒนา ตั้งแต่ปฐมวัย โดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักและชุมชนเป็นฐานที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกชั้นตอน
  4. แนวคิดในการพัฒนาเด็ก เพื่อให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลนับตั้งแต่ปฏิสนธิจวบจน เจริญวัย จำเป็นต้องมีการตื่นตัวและผนึกกำลังกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันส่งเสริมครอบครัว ให้พ่อแม่มีความรัก ความรู้ สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้ถูกวิธี
  5. ผู้ดูแลเด็ก ครู รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ เจริญเติบโตพัฒนาไปบนทางที่พึงประสงค์ บุคคลเหล่านี้ต้องมีหลักวิชาและทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก
- กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแนวการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2539 ซึ่งต่อมากระทรวงศึกษาธิการ ได้ปรับปรุงแนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อน ประถมศึกษาและประกาศใช้เป็นหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 และได้พัฒนาเป็น

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน หลักสูตรดังกล่าวครอบคลุมอายุเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนตามช่วงอายุ คือ อายุแรกเกิด - 3 ปีและอายุ 3 - 5 ปี ซึ่งในช่วงกลุ่มอายุแรกการอบรมเลี้ยงดู จะมุ่งเน้นที่พ่อแม่และครอบครัว ส่วนช่วงกลุ่มอายุหลังมีสถานศึกษาคูแ่ได้แก่ สถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ จัดการศึกษาปฐมวัย คือ ระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1-2 คูแ่เด็กอายุ 4 - 5 ปี สถานศึกษาเอกชน จัดการศึกษาปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 - 2 - 3 คูแ่เด็กอายุ 3 - 5 ปี นอกจากนั้นสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการศึกษาปฐมวัย ตั้งแต่เด็กอายุ 3 ปี - 5 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 1)

สรุปได้ว่า จากข้อมูลดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา อันจะส่งผลไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของประเทศชาติสืบไป

4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของนักปรัชญาในแต่ละยุคสมัยที่มีผู้กล่าวถึงและเป็นที่ยอมรับ รวมถึงการนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดที่สำคัญ ไว้ดังนี้

เฟรอเบล (Froebel. 1974 อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร. 2546 : 9) นักศึกษาชาวเยอรมัน มีความเชื่อว่าครุควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก ให้เจริญขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ จัดอาคารสถานที่ให้ร่มรื่นและเน้นเรื่องกิจกรรมของเด็ก

ดีวี่ (Dewey. 1973 อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร. 2546 : 10) ได้กล่าวไว้ว่าเด็กควรมีเสรีภาพในการคิดการแสดงออก การจัดการศึกษาจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เขาไม่เห็นด้วยกับการที่จะให้เด็กนักเรียนเป็นฝ่ายรับ โดยให้ครูเป็นฝ่ายสอนตลอดเวลา จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ล้วนมีคุณค่าในการนำมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสิ่งที่มีมุ่งหมายมีความสอดคล้องกันในหลักการที่สนองความต้องการของเด็กในวัยนี้ และเน้นถึงการให้อิสระ ให้เด็กได้แสดงออกตามธรรมชาติ และมีเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก และสนองความต้องการของเด็ก จัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการให้อิสระให้เด็กมีเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

5. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอหลักการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ก : 1) ไว้ดังนี้

1. หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม เริ่มจากการพัฒนาด้านร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ กระตุ้นให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ พัฒนาด้านมีความรู้สึกรู้ใจและอารมณ์ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง ระวัง แจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคมโดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสติปัญญาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์บนวิถีชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัวบริบทของชุมชนสังคมและวัฒนธรรมไทย

2. หลักการจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยจัดการอบรม เลี้ยงดู ด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียนให้สนุกเล่นให้มีความรู้ และเกิดพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล

3. หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นคนไทย ความเป็นชาติไทยที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม เคารพนับถือและกตัญญูต่อบิดามารดา มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่นและประเทศไทย

4. หลักความร่วมมือโดยครอบครัวชุมชนและสถานศึกษาร่วมมือกันในการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุขตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัยต้องสอดคล้องกับสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สอนยึดเป็นแนวหลัก มาตรฐานสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาสมวัย อย่างสมดุลทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา

6. มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 24 มาตรฐาน 104 ตัวบ่งชี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. ม.ป.ป. : 1 - 34) ประกอบด้วย

มาตรฐานด้านปัจจัยทางการศึกษา (จำนวน 5 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 1 ครูมีคุณธรรมจริยธรรมมีวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่ได้รับผิดชอบ
หมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชน ได้ดีมีครูและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. มีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู
2. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนผู้ปกครองและชุมชน
3. มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและการพัฒนาผู้เรียน
4. มีการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีวิธีการใหม่ๆ เป็นประจำ
5. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป
6. สอนตามวิชาเอก – โทหรือตรงตามความถนัด
7. มีจำนวนเพียงพอ (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)

มาตรฐานที่ 2 ครูมีความสามารถในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
2. มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล
3. มีความสามารถในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. มีความสามารถในการสื่อเทคโนโลยีการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและ
5. มีการประเมินพัฒนาการที่สอดคล้องกับสภาพจริงเหมาะสมตามวัย
6. มีการนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อ

พัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

7. มีการศึกษา / วิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียน

มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหาร

จัดการ

ตัวบ่งชี้

1. มีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตนตามจรรยาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
2. มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์และเป็นผู้นำทางวิชาการ
3. มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ
4. การบริหารงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษามีจำนวนผู้เรียนและอายุตามเกณฑ์

ตัวชี้วัด

1. มีอัตราส่วนจำนวนผู้เรียนต่อห้องเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผู้เรียนมีเกณฑ์อายุตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษามีทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา

อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้

1. มีอาคารเรียนอาคารประกอบห้องเรียนห้องพิเศษวัสดุครุภัณฑ์เพียงพอ
2. มีการระดมงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
3. มีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษา
4. มีสภาพแวดล้อมพื้นที่สีเขียวและแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา

มาตรฐานด้านกระบวนการทางการศึกษา (จำนวน 8 มาตรฐาน 40 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างระบบการบริหารและพัฒนา

องค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

ตัวบ่งชี้

1. จัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่เหมาะสม
2. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน
3. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 สถานศึกษามีการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

ตัวบ่งชี้

1. กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา
2. บริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม
3. คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาโรงเรียน

4. บริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานและเป้าหมายชัดเจน
5. มีการตรวจสอบและถ่วงดุลในการบริหารการศึกษา

มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
2. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายตามความสนใจ
3. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. ส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

5. มีการบันทึกมีการรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ
6. มีการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ
7. นำแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์
8. ส่งเสริมการศึกษา / วิจัยเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ติดตามผลและใช้ผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

มาตรฐานที่ 9 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

ตัวบ่งชี้

1. จัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึงกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตอบสนองความสนใจและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษ และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
4. จัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
5. จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีศิลปะและการเคลื่อนไหว
6. จัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาไทย
7. จัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน
พัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

ตัวบ่งชี้

1. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม
2. มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน
3. ให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและ
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
4. จัดห้องเรียนห้องพิเศษ พื้นที่สีเขียว สนามเด็กเล่นและสิ่งอำนวยความสะดวก
เพียงพอให้อยู่ในสภาพใ้การใช้การได้ดี

5. จัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่มาตรฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่น
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้

1. เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัด
กิจกรรม
2. สนับสนุนให้แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การจัดทำหลักสูตรระดับการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรศาสนา สถาบันทาง
วิชาการ องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

ตัวบ่งชี้

1. เป็นแหล่งวิชาการในการให้ความรู้และบริการชุมชน
2. มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่ง
ของการบริหารการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. พัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. ประเมินคุณภาพการศึกษา
7. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. ผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานด้านการผลิต (ผู้เรียน) (จำนวน 11 มาตรฐาน 40 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 14 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัยมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความกตัญญูกตเวที
4. มีเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
5. ประหยัดใช้สิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
6. มีมารยาทปฏิบัติตามวัฒนธรรม

มาตรฐานที่ 15 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
ตัวบ่งชี้

1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
2. เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม / โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 16 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สนใจและกระตือรือร้นในการทำงาน
2. ทำงานจนสำเร็จและภูมิใจในผลงาน
3. เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้
4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต

มาตรฐานที่ 17 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์มีวิจารณญาณ
มีความคิดสร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

1. สามารถสรุปความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

2. แก้ไขปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
3. มีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 18 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
ตัวบ่งชี้

1. มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก
2. มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5
3. มีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย
4. มีทักษะในการสังเกตและการสำรวจ
5. มีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์และการกะประมาณสามารถเชื่อมโยงความรู้และทักษะ

ต่าง ๆ

6. มีความรู้ในเรื่องตนเองบุคคลที่เกี่ยวข้องธรรมชาติและสิ่งต่างๆรอบตัว

มาตรฐานที่ 19 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้และพัฒนา
ตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความสนใจใฝ่รู้รักการอ่านและรู้จักตั้งคำถาม
2. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวและสนุกกับการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 20 ผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
ตัวบ่งชี้

1. มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
2. มีน้ำหนักส่วนสูงและมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
3. รู้จักสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมีนเมา
4. มีความมั่นใจกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
5. ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู ผู้อื่นและชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 21 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและการเคลื่อนไหว
ตัวบ่งชี้

1. สนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ
2. สนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรีและการเคลื่อนไหว
3. สนใจและร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย

มาตรฐานที่ 22 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมและปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวบ่งชี้

1. เคารพและเทิดทูนสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์
2. เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นรักษาสีทธิเสรีภาพของตนเองและมีความเป็น

ประชาธิปไตย

3. เคารพและปฏิบัติตามคำสั่งสอน คำแนะนำของพ่อแม่ครูญาติและผู้ใหญ่
4. รู้จักท้องถิ่นและรักท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 23 ผู้บริหารสถานศึกษาครูและผู้เรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน

ตัวบ่งชี้

1. ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจคุณภาพของผู้เรียน
2. ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจในความประพฤติการปฏิบัติตนตาม

มาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

3. ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการให้บริการ

แนะนำตลอดจนการช่วยเหลือด้านอื่นๆ แก่ชุมชน

มาตรฐานที่ 24 สถานศึกษามีมาตรฐานเป็นที่พึงพอใจและยอมรับโดยผู้ปกครองและชุมชนให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจในความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการให้บริการด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์วิชาการและอื่นๆ ของสถานศึกษาแก่ชุมชน

2. ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาและให้การสนับสนุนทรัพยากรปัจจัยต่างๆ ในการจัดและพัฒนาการศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีหลักประกันได้ว่าเด็กปฐมวัยซึ่งจะเติบโตเป็นเยาวชนของชาติในอนาคตจะได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน ส่วนกลางจึงได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อเป็นเกณฑ์กลางที่ใช้ในการเทียบเคียงตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์คุณภาพสำคัญที่บ่งชี้ถึงระดับความรู้ความสามารถที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

ทฤษฎีพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีพัฒนาการที่ดี เป็นไปอย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องใช้ระยะเวลาโดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้มีแนวทางการพัฒนาโดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (วารานี เวศสุนทรเทพ. 2553 : 39 -41) ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์

ฟรอยด์ (Freud) เป็นนักจิตวิทยาชาวออสเตรีย ได้ศึกษาบุคลิกภาพของมนุษย์โดยจิตวิเคราะห์ และเชื่อว่า พัฒนาการบุคลิกภาพของคนขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านสรีระหรือที่เขาเรียกว่า แรงขับ โดยสัญชาตญาณแรงขับดังกล่าว มี 3 ประเภท ได้แก่ แรงขับทางเพศ (Libido) แรงขับหรือความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ (Life-Preserving Drive) และแรงขับหรือความต้องการที่จะแสดงความก้าวร้าว (Aggressive Drive) พฤติกรรมของมนุษย์ตามแนวคิดของ ฟรอยด์ เป็นผลจากการที่มนุษย์ได้รับหรือไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการเหล่านั้น แรงขับ ทั้ง 3 ประการ อยู่ในระดับส่วนลึกของคนหรือที่เรียกกันว่า “จิตไร้สำนึก” เขาเชื่อบุคลิกภาพของคนมีผลสืบเนื่องจากความสำเร็จ เมื่ออยู่ในวัยเด็ก โครงสร้างทางจิตของบุคลิกภาพ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1.1 อิด (Id) หมายถึง พลังหรือแรงผลักดันที่มีมาแต่กำเนิดเป็นสันทานดิษของมนุษย์ที่มีแต่ความต้องการสนองตอบแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิ่งใด ฟรอยด์ เห็นว่าแรงผลักดันนี้มีอยู่ในทารก

1.2 อีโก้ (Ego) เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างบุคลิกภาพที่ได้มีการคิดรวบรวมข้อมูลต่างๆ และมีการวางแผนการรู้จักรอคอย ร้องขอหรืออื่น ๆ เพื่อให้ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ

1.3 ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่คอยควบคุมหรือปรับการ แสดงออกของอิดและอีโก้ ให้สอดคล้องกับเหตุผลความถูกผิดคุณธรรมหรือจริยธรรม

ขั้นตอนของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ

ขั้นที่ 1 ขั้นปาก (Oral Stages) อายุแรกเกิด-1 ปี

ขั้นที่ 2 ขั้นทวารหนัก (Anal Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพเด็กวัย 1 - 3 ปี

ขั้นที่ 3 อวัยวะเพศขั้นต้น(Phallic Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพวัย 3-5 ปี

ขั้นที่ 4 ขั้นพัก (Latency Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพของวัย 5 - 12 ปี

2. ทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตสังคมของอีริกสัน

อีริกสัน (Erikson) เป็นนักจิตวิทยาพัฒนาการที่มีชื่อเสียงและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมาก อีริกสัน มีแนวคิดที่ว่า วัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญและพร้อมเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว

หากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กดี เด็กจะมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในทางตรงกันข้าม หากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมไม่ดีไม่เอื้อหรือส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของเด็ก เด็กจะกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้ายไม่ไว้วางใจผู้อื่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นพัฒนาการตามทฤษฎีของอีริกสัน ประกอบด้วย 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะทารก (Infancy Period) อายุ 0 - 2 ปี : ขั้นไว้วางใจและไม่ไว้วางใจผู้อื่น

(Trust Versus Mistrust)

ขั้นที่ 2 วัยเริ่มต้น (Toddler Period) อายุ 2 - 3 ปี : ขั้นที่มีความเป็นอิสระกับความละอาย และสงสัย (Autonomy Versus Doubt or Shame)

ขั้นที่ 3 ระยะก่อนไปโรงเรียน (Preschool Period) อายุ 3-6 ปี : ขั้นมีความคิดริเริ่มกับ ความรู้สึกผิด (Initiative Versus Guilt)

ขั้นที่ 4 ระยะเข้าโรงเรียน (School Period) อายุ 6-12 ปี : ขั้นเอาการเอางานกับความมีปม ค้อย (Industry Versus Inferiority)

ขั้นที่ 5 ระยะวัยรุ่น (Adolescent Period) อายุ 12-20 ปี : ขั้นการเข้าใจอัตลักษณ์ของ ตนเองกับไม่เข้าใจตนเอง (Identity Versus Role Confusion)

ขั้นที่ 6 ระยะต้นของวัยผู้ใหญ่ (Early Adult Period) อายุ 20-40 ปี : ขั้นความใกล้ชิดสนิท สนมกับความรู้สึกเปล่าเปลี่ยว (Intimacy Versus Isolation)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน ได้แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของ การพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลตั้งแต่ทารกจนถึงวัยสูงอายุทำให้เป็นแนวทางสำคัญในการอบรมเลี้ยงดู เด็กโดยเฉพาะในวัยทารกซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการในวัยต่อไป

3. ทฤษฎีวุฒิภาวะของกิเซล

อารี รังสินันท์ (2530 : 67-68) ได้สรุปคิดแนวคิดทฤษฎี ของกิเซล ว่า วุฒิภาวะ (Maturity) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อม แต่การที่เด็กแต่ละวัยจะสามารถทำ สิ่งต่างๆ ได้ เนื่องมาจากการที่เด็กถึงความพร้อม หรือถึงขั้นวุฒิภาวะนั่นเอง กิเซล มีความเห็นว่า ความพร้อมเป็นเรื่องของธรรมชาติและควรให้เด็กพร้อมเสียก่อน กิเซล ได้แบ่งพัฒนาการของเด็ก ออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) หมายถึง การบังคับกล้ามเนื้ออวัยวะ ต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางการเคลื่อนไหวทั้งหมด พฤติกรรมกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ

การทรงตัว การควบคุมกล้ามเนื้อ การทรงตัวของศีรษะ การนั่ง การยืน คลาน เดินจับยี่หวัดและการเล่น หรือกระทำกับวัตถุ (Manipulation)

2. พฤติกรรมการปรับตัว (Adaptive Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้ควบคุมทางด้าน ความสัมพันธ์การใช้มือและสายตาในการเข้าถึงวัตถุ การแก้ปัญหาในการปฏิบัติการสำรวจและการจัดกระทำต่อวัตถุ เช่น การวาดภาพการตีระฆัง เป็นต้น

3. พฤติกรรมทางด้านภาษา (Language Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้ หมายถึง พฤติกรรม ทางด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น การแสดงออกทางใบหน้าท่าทางการใช้ไวยวะต่าง ๆ รวมถึงความเข้าใจ จากการสื่อสารของผู้อื่น

4. พฤติกรรมทางสังคมบุคคล (Personal Social Behavior) พฤติกรรมกลุ่มนี้ หมายถึงการ ตอบสนองของเด็กต่อบุคคลอื่น ในด้านวัฒนธรรมทางสังคม แบบของพฤติกรรม เช่น การเลี้ยงดู การตอบสนองต่อการฝึกหัดในสังคมต่าง ๆ อัน ได้แก่ การเล่นพัฒนาการทางด้านความเป็นเจ้าของ การขี้มและการตอบสนองต่อบุคคลอื่น ต่อวัตถุบางอย่าง กีเชล มีความเห็นว่า ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของ เด็กในแต่ละวัย ซึ่งจะพัฒนาไปตามธรรมชาติ เมื่อถึงวัยนั้นๆ เด็กจะทำพฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้อง ฝึก ดังนั้นพ่อแม่จึงควรให้เด็กมีอิสระในการเลือกเพื่อน เลือกเล่น ตามความสามารถและความสนใจ อย่างบังคับเด็ก หรือเร่งให้เด็กเรียนก่อนที่เด็กจะพร้อม เพราะจะเกิดผลเสียกับเด็กในเวลาต่อมา

สรุปได้ว่า วุฒิภาวะ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เด็กแต่ละวัยจะสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ต้องถึง ขั้นวุฒิภาวะหรือถึงขั้นความพร้อมก่อน ซึ่งจะพัฒนาไปตามธรรมชาติ เมื่อถึงวัยนั้นๆ เด็กก็จะทำ พฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องฝึกหรือการเตรียม ดังนั้นพ่อแม่จึงควรให้เด็กมีอิสระในการเลือกเพื่อน เลือกเล่น ตามความสามารถและความสนใจ โดยไม่บังคับให้เด็กเรียนก่อนที่เด็กจะพร้อม

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Cognitive Development Theory)

(คณะศิลปศาสตร์. 2554)

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสเซอร์แลนด์ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ ทางด้านสติปัญญาของเด็ก ไว้ว่าเด็กทุกคนเกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลาและ ก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาขึ้น ซึ่งมีกระบวนการสำคัญ 2 อย่าง คือ การดูดซึม (Assimilation) และ การปรับความแตกต่าง (Accommodation) ซึ่งกระบวนการดูดซึมจะเกิดขึ้นก่อน คือเมื่อเด็กปะทะ สัมพันธ์กับสิ่งใดก็จะดูดซึมภาพ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามประสบการณ์ที่เคยประสบและแสดง พฤติกรรมต่อสภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ ดังที่เคยมีประสบการณ์ เพราะคิดว่าสิ่งใหม่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของ ประสบการณ์เดิม ส่วนกระบวนการปรับความแตกต่างเป็นความสามารถในการปรับตัวเข้ากับ

สภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ หรือเปลี่ยนความคิดเดิมให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมใหม่ สำหรับพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ นั้น สามารถแบ่งขั้นตอน ได้ 4 ลำดับขั้น ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นของการใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ (Sensory – Motor Operation or Reflexive) อยู่ในช่วงอายุแรกเกิดถึง 2 ปี เด็กจะพัฒนาการแก้ปัญหาโดยไม่ต้องใช้ภาษาเป็นสื่อ เป็นช่วงเริ่มต้นที่จะเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมถ้ามีการใช้ประสาทสัมผัสมากเท่าไรก็จะช่วยพัฒนาสติปัญญาได้มากขึ้นด้วย โดยทั่วไปเด็กจะรับรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรมได้เท่านั้น

ระยะที่ 2 ขั้นเตรียมความคิดที่มีเหตุผล หรือการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperation or Preconceptual Stage or Concrete Thinking Operations) อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี พัฒนาการสติปัญญาของเด็กวัยนี้เน้นไปที่การเรียนรู้และเริ่มมีพัฒนาการทางภาษาคิดขึ้นด้วย โดยสามารถพูดได้เป็นประโยคมีการสร้างคำได้มากขึ้น แต่เด็กยังไม่สามารถใช้สติปัญญาคิดได้อย่างเต็มที่โดยลักษณะสำคัญๆ ของวัยนี้ คือ

1. เด็กเริ่มเข้าใจภาษาได้ดีขึ้น
2. มีพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่
3. มีความตั้งใจที่ละอย่าง (Centration) จึงเกิดความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ เช่น ในกล่องมีลูกปัดไม้สีขาว 20 ลูก และสีน้ำตาล 7 ลูก เมื่อถามลูกปัดในกล่องมีสีอะไรมากที่สุด เด็กจะตอบว่าสีขาว แต่เมื่อถามต่อไปว่าระหว่างลูกปัดไม้สีขาวกับลูกปัดไม้ทั้งหมด อะไรมีมากกว่ากันเด็กยังคงตอบว่าสีขาวอยู่ แทนที่จะตอบว่าเป็นลูกปัดไม้ทั้งหมด เพราะเด็กยังไม่เข้าใจว่าลูกปัดสีขาวเป็นส่วนหนึ่งของลูกปัดไม้ทั้งหมด

4. ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Ego Centricism)
5. ยังไม่สามารถแก้ปัญหาคำเรียงลำดับได้ (Seriation) เช่น เรียงลำดับตัวเลขหรือเปรียบเทียบความสั้นยาว และนอกจากนี้ยังไม่สามารถเข้าใจการคิดย้อนกลับไปได้
6. ไม่เข้าใจเรื่องเกี่ยวกับความคงสภาพปริมาณของสสาร (Conservation) เนื่องจากให้ความสำคัญจากรูปร่าง (Status) เท่านั้น ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงเป็นรูปอื่น (Transformation)

ระยะที่ 3 ขั้นคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นรูปธรรม (Concrete Operation Stage or Period of Concrete Operation) หรือขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรมอยู่ในช่วงอายุ 7-11 ปี เด็กในวัยนี้จะสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น โดยลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้ คือ

1. สามารถสร้างจินตนาการในความคิดของตนขึ้นมาได้ (Mental Representations)
2. เริ่มเข้าใจเกี่ยวกับการคงสภาพปริมาณของสสาร (Conservation)
3. มีความสามารถในการคิดเปรียบเทียบ (Relational Terms)

4. สามารถสร้างกฎเกณฑ์เพื่อจัดสิ่งแวดลอมเป็นหมวดหมู่ได้ (Class Inclusion) เช่น การแบ่งแยกประเภทของสัตว์ เป็นต้น

5. มีความสามารถในการเรียงลำดับ (Serialization and Hierarchical Arrangements)

6. สามารถคิดย้อนกลับ ไปมาได้ (Reversibility)

ระยะที่ 4 ขั้นของการคิดอย่างมีเหตุผลและอย่างเป็นทางการ (Formal Operation Stage or Period of Formal Operation) หรือขั้นการปฏิบัติการด้วยนามธรรมอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป เด็กจะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ได้ เข้าใจในสิ่งที่เป็นการนามธรรม เป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสระ ไม่ยึดตนเป็นศูนย์กลางรู้จักการใช้เหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ได้แสดงให้เห็นว่าเด็กทุกคนเกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลาและก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์ที่เกิดจากการดูดซึมจากสภาพแวดล้อมเก่าและการปรับความแตกต่างกับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เข้าใจนามธรรมและรู้จักใช้เหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจของบรูเนอร์ (Bruner, 1969 อ้างถึงในเยาพา เดชะคุปต์, 2542 : 67)

บรูเนอร์ ((Bruner, 1969) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิด และใช้เหตุผล โดยอาศัยแนวคิดของเพียเจต์ เป็นหลักพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจเกิดจากสิ่งต่อไปนี้

1. การให้เด็กทำสิ่งต่างๆอย่างมีอิสระมากขึ้น
2. การเรียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนสิ่งต่างๆ
3. พัฒนาการทางความคิด
4. ผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ
5. ภาษาเป็นกุญแจของพัฒนาการด้านความคิด
6. การพัฒนาทางความคิดพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดของมนุษย์ ลำดับขั้นการสอนอย่างมีเหตุผล

ขั้นที่ 1 การสอนควรเริ่มด้วยการให้ผู้เรียนสัมผัสสิ่งต่างๆที่เรียน

ขั้นที่ 2 การสอนควรเน้นให้เด็กเกิดการพัฒนารูปธรรมขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับรู้อย่างแจ่มแจ้ง

ครูควรเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์หรือเลือกเหตุการณ์ที่เด่นชัดและเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม

ขั้นที่ 3 จัดให้มีการอภิปรายระหว่างเด็กในกลุ่มที่เรียนร่วมกันเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ เนื้อหาที่เรียนเพื่อให้เด็กใช้ภาษาและเกิดการพัฒนารูปธรรม

สรุปได้ว่าทฤษฎีพัฒนาการในแต่ละด้าน สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก ซึ่งการที่เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน เด็กแต่ละคนเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ดังนั้นผู้ดูแลเด็กจะต้องเข้าใจและสามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

ปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย

ปรัชญาการจัดการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาปฐมวัย มีนักปรัชญาและนักการศึกษาได้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 5) ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กแรกเกิดจนถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐาน คุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

เปสตาลอซซี (Pestalozzi. 1946:18-27 อ้างถึงในกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2541 : 12) เขาเชื่อว่า ความรักเป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา เด็กแต่ละคนแตกต่างกันหรือที่เรียกว่ามีความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นด้านความสนใจ ด้านความต้องการหรือระดับความสามารถของการเรียนรู้ เป็นต้น ความคิดในเรื่องการเตรียมความพร้อม และเห็นว่าเด็กไม่ควรถูกบังคับให้เรียนรู้ด้วยการท่องจำ แต่ต้องใช้เวลาและประสบการณ์แก่เด็กในการทำความเข้าใจ ส่วนเฟรอเบล (Froebe. 1852 อ้างถึงในกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2541 : 13) ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาลศึกษามีความเชื่อว่า ครูควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก ให้เจริญด้วยการกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและการทำกิจกรรมเป็นเครื่องมือ เพราะการเล่นเป็นการทำงานและการเรียนรู้ของเด็ก ส่วนรุสโซ (Rousseau. 1778 อ้างถึงในกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2550 : 114) นักปรัชญาด้านการเมืองและการศึกษาชาวฝรั่งเศส ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญ คือ การจัดประสบการณ์ให้เด็กเล็กๆ เรียนรู้จากประสบการณ์จากการทำกิจกรรม การเรียนจากธรรมชาติโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งนี้ มอสเตซซอรี (Montessori. 1870-1952 อ้างถึงในกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2550 : 115) แพทย์ชาวอิตาลี ได้กล่าวถึงปรัชญาการพัฒนาเด็กไว้ว่า เด็กทุกคนปรารถนาการเรียนรู้อย่างอิสระ

จากการเล่น การกระทำ และการพัฒนาไปตามขั้นตอน สติปัญญาจะพัฒนาขึ้นจากการได้สัมผัส และการฝึกการรับรู้อันเป็นทักษะเบื้องต้นของการอ่าน เขียน และการสะกดคำ ด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม ครูเป็นเพียงผู้แนะนำ ช่วยเหลือ และดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย สอดคล้องกับควิวี่ (Dewey, 1962 อ้างถึงในกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550 : 115) เชื่อว่า เด็กเล็กต้องเรียนรู้จากการกระทำ จากการทดลองและการค้นพบด้วยตนเอง (Learning by Doing) คิดอย่างสร้างสรรค์และมีทักษะในการตัดสินใจ

ฮิลล์ (Hill, 1946 อ้างถึงใน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550 : 115) นักการศึกษา ชาวอเมริกัน เสนอแนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาลไว้ว่า เด็กควรได้รับการพัฒนา กล้ามเนื้อใหญ่ก่อนกล้ามเนื้อเล็ก ต้องให้เวลาเด็กให้มากในการส่งเสริมจินตนาการและสร้างสรรค์ กระบวนการ ที่เด็กทำงานสำคัญยิ่งกว่าผลงานของเด็ก ฮิลล์เป็นผู้ริเริ่มคิด บล็อกกลวงขนาดใหญ่ ให้เด็กเข้าไปข้างใน ได้เป็นผู้นำกระดิ่งเหล็กสามเหลี่ยมและเครื่องเคาะจังหวะมาใช้ ส่วนวอลดอร์ฟ (Woldorf อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข : 43) เสนอแนวคิดที่ว่า เด็กปฐมวัยเริ่มเรียนรู้จากการเลียนแบบ ครูผู้สอนควรเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็ก จุดมุ่งหมายของวอลดอร์ฟ คือช่วยย้่าให้มนุษย์ บรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี พัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยเน้นในเรื่องจิต วิญญาณ ความรู้สึกร่างกาย การสร้างเจตคติในตัวเด็ก และการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ทำจากธรรมชาติ

สรุปได้ว่า จากปรัชญาทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยของนักปรัชญาและ นักการศึกษาที่กล่าวมานั้น ล้วนแต่เป็นปรัชญาที่ได้รับการยอมรับ ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต้องทำความเข้าใจและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสม เพื่อให้เด็ก ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษาคเด็กอายุระหว่าง 3 - 5 ปี มีฐานะ เทียบเท่าสถานศึกษาเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเองและศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กของส่วนราชการต่างๆ ที่ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดกรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรมการพัฒนาชุมชนและ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (เด็ก 3 ขวบ) รับถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เด็กเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงาน ซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนักและให้ความสนใจ เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงาน ซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจไม่ว่าจะเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลหรือเมืองพัทยาที่ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่างๆ โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและได้มาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถดำเนินงาน เพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป มาตรฐานการดำเนินงาน 4 ด้านประกอบด้วย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548 : 3-28)

1. ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ

เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ เช่น คุณสมบัติบทบาทหน้าที่ของบุคลากร ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

2. ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยดังนี้

2.1 ด้านอาคารสถานที่ เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ตั้ง จำนวนชั้นของอาคาร ทางเข้า – ออกและประตูหน้าต่างตลอดจนพื้นที่ใช้สอยอื่น ๆ เป็นต้น

2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับพื้นที่สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร เช่น แสงสว่างเสียงการถ่ายเทอากาศสภาพพื้นที่ในอาคารรัฐสภาพแวดล้อมและมลภาวะ เป็นต้น

2.3 ด้านความปลอดภัย เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับความปลอดภัย เช่น การกำหนดมาตรการป้องกันความปลอดภัยและมาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น

3. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

เป็นการกำหนดมาตรฐานการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ คุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ 12 ประการ คุณลักษณะตามวัย การจัดประสบการณ์ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก เป็นต้น

4. ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน เช่น การประชุมชี้แจงให้ราษฎรในชุมชนทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนการติดตามและประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน หรือประชาคมในท้องถิ่น เป็นต้น

มาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกฯ และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากรที่ทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหารและผู้ที่ทำความสะอาด เป็นต้น โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้

ด้านคุณสมบัติ

1. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการศึกษาคควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

1.1. มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานด้านการให้การศึกษาและพัฒนาการเด็กเล็ก

1.2. มีนโยบายแผนและงบประมาณ เพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

2. บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหารและผู้ทำความสะอาดควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

2.1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

2.1.1. มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไปสาขาวิชาเอกอนุบาลหรือปฐมวัยหรือปริญญาทางการศึกษาหรือทางวิชาชีพสาขาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรองและมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.1.2. มีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

2.1.3. มีความรู้เรื่องโภชนาการและอาหารเป็นอย่างดี

2.1.4. ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

2.1.5. ไม่มีประวัติการกระทำความผิดต่อเด็กหรือละเมิดสิทธิเด็ก

2.1.6. ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุก

2.1.7. แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดีสุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงไม่เป็นผู้กตลกริต

2.2. ผู้ดูแลเด็กมีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด มีคุณสมบัติดังนี้

2.2.1. มีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

2.2.2. ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

2.2.3. ไม่มีประวัติการกระทำความผิดต่อเด็กหรือละเมิดสิทธิเด็ก

2.2.4. ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุก

2.2.5. แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงไม่เป็นผู้กตลกริต

2.2.6. มีระดับวุฒิภาวะและบุคลิกลักษณะเหมาะสมทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความรัก ความอ่อนโยน เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลเด็กเล็กอย่างเหมาะสม

2.2.7. เป็นบุคคลที่มีความรักเด็กมีอุปนิสัยสุ่มเยือกเย็นและมีความขยันอดทน

2.2.8. มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.3 ผู้ประกอบอาหารมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษาควรจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับและควรเป็นผู้มีความรู้เรื่องโภชนาการและอาหารเป็นอย่างดี

2.4 ผู้ทำความสะอาดมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษาควรจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ

ด้านบทบาทหน้าที่

1. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.1. สำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.2. กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความพร้อมด้าน

ทรัพยากรบุคคล สถานที่และฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น

1.3 จัดทำแผนงาน โครงการและงบประมาณในการจัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรวมทั้งจัดทำบัญชีข้อความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

1.4 จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.5 จัดทำระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.6 กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

1.7 ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ

2. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากรและการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและด้วยความเรียบร้อยเกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

3. ผู้ดูแลเด็กควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

3.1 ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโตมีพัฒนาการทุกด้านตามวัย

3.2 ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ คือ ให้เด็กได้พัฒนาจิตใจ อารมณ์ สังคมและจริยธรรมไปพร้อมๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของและผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหวการเล่นการลงมือกระทำ ดังนั้นผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่พร้อมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูดและกิริยาท่าทางที่นุ่มนวลอ่อนโยนแสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็กสังเกตและบันทึกความเจริญเติบโตพฤติกรรมพัฒนาการต่างๆ ของเด็ก เพื่อจะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติและผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็กซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุและวิธีการแก้ไขได้ทันเวลาที่

3.3 จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะเหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาดมีความปลอดภัยและเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

3.4 ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว เพื่อทราบถึงพฤติกรรมพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

3.5 มีการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและอาชีพใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3.6 รู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลความรู้และเครือข่ายการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐองค์กรเอกชนและแหล่งข้อมูลต่างๆ ในชุมชน

4. ผู้ประกอบอาหารควรมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะอนามัยและโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัยรวมทั้งการแต่งกายสะอาดเรียบร้อยการจัดสถานที่เตรียมและปรุงอาหารจัดเครื่องสุขภัณฑ์เครื่องครัวสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีการจัดการถูกสุขลักษณะ

5. ผู้ทำความสะอาดควรมีบทบาทหน้าที่ในการทำความสะอาด ดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอกอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้แต่งตั้ง โดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม โดยจะต้องประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มองค์กรประชาคม ผู้แทนผู้ปกครอง

ผู้แทนผู้ดูแลเด็กอย่างละไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำหน้าที่เลขานุการ คณะกรรมการโดยตำแหน่ง

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ มีนายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้ที่นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย เป็นประธาน ยกเว้นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดที่รับถ่ายโอนจากกรมการศาสนาให้เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม หรือผู้ที่เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม มอบหมายเป็นประธาน

3. การบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคลเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยและมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และมาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

4. ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ประเมินผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหารและผู้ทำความสะอาด ในด้านความรู้ ความสามารถให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดและเสนอผลการประเมินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบการพิจารณาคัดเลือกต่อไป

ด้านการบริหารจัดการ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาก็ได้บัญญัติไว้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้การศึกษาระดับปฐมวัยหรือก่อนประถมศึกษา เป็นหน้าที่ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนผู้ปกครองได้รับบริการ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 8)

1. นโยบาย จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3 – 5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชนเพื่อกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อมและพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มตามศักยภาพตลอดจน เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองและเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. เป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการ ระเบียบที่เกี่ยวข้องและด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกสุขลักษณะและได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ

3.2 เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุกๆ ด้านแบบองค์รวมตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.3 เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี

3.4 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

3.5 เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

3.6 เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

4. การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 9)

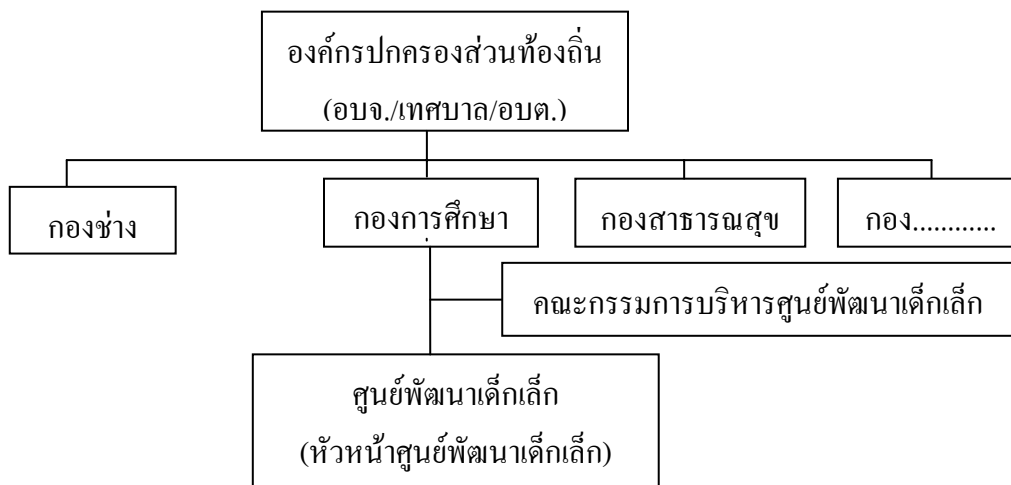
4.1 สำรวจความต้องการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1.1 ความต้องการให้จัดตั้งศูนย์

4.1.2 ความต้องการส่งเด็กเข้าเรียนควรมีเด็กที่รับบริการอายุ 3-5 ปี ไม่น้อยกว่า 20 คน

ขึ้นไป

4.2 รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภาพประกอบ 2.1 โครงสร้างการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 10)

หมายเหตุ : โครงสร้างนี้เหมาะสมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอัตรากำลังบุคลากรทางการศึกษาเพียงพอ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณามอบหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาหรือพนักงานจ้างที่มีคุณสมบัติ เพื่อแต่งตั้งเป็นหัวหน้าศูนย์และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรับผิดชอบการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.3 จัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและขุดติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดทำขุดติ เพื่อขอรับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

4.4 จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเสนอขอรับงบประมาณในการดำเนินการจากผู้มีอำนาจอนุมัติ

4.5 จัดทำระเบียบข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำระเบียบหรือข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.6 จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.7 การยุบ / ยกเลิกหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เมื่อจำนวนเด็กเล็กที่รับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการจัดชั้นเรียนและกิจกรรมการเรียน หรือกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสงค์จะรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไปเป็นแห่งเดียวกันให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นผู้พิจารณาเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้พิจารณาขุดเลิกหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นตามความจำเป็น และเหมาะสมโดยผ่านความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นและเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศขุดเลิกหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้วให้รายงานจังหวัดและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องคำนึงถึงขอบข่ายของงานสายการบังคับบัญชา และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องจัดให้มีการประเมินตนเองทุกปี เพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการจัดการการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังกล่าว เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้การดูแลและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานควรพิจารณาจัดแบ่งงานที่จะต้องปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ให้ครอบคลุมลักษณะงานต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 11)

1. งานบุคลากรและการบริหารจัดการ
2. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
3. งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
4. งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
5. งานธุรการการเงินและพัสดุ

ทั้งนี้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบงานดังกล่าวโดยแบ่งและมอบหมายงานตามความถนัดความสามารถและลักษณะของงานที่ต้องดำเนินการทั้ง 5 งาน อย่างไรก็ตามในการจัดแบ่งงานดังกล่าว ควรคำนึงถึงความพร้อมและศักยภาพของแต่ละศูนย์ฯ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กอาจรวมลักษณะงานวิชาการและงานกิจการนักเรียนเป็นงานกลุ่มเดียวกันและ/หรือรวมลักษณะงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมกับงานธุรการการเงินพัสดุเป็นกลุ่มงานเดียวกัน เป็นต้น การบริหารงานทั้ง 5 งานให้มีคุณภาพมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. งานบุคลากรและการบริหารจัดการ
- มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติดังนี้

1. สรรหาหรือจัดจ้างบุคลากร เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนตามความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น หัวหน้าศูนย์ ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ผู้ทำความสะอาด โดยใช้หลักเกณฑ์การสรรหาตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด ยกเว้นกรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด
2. กำหนดจำนวนอัตรากำลังบุคลากรและเงินเดือนค่าจ้างค่าตอบแทนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้
  - 2.1. ผู้ดูแลเด็ก กำหนดจำนวนเป็นสัดส่วนต่อเด็กเล็ก 1 : 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กอีก 1 คน
  - 2.2. ผู้ประกอบอาหาร กำหนดจำนวนได้ตามความจำเป็นเหมาะสมตามฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 2.3. ผู้ทำความสะอาดกำหนดจำนวนได้ตามขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ศูนย์ขนาดเล็ก (จำนวนเด็กไม่เกิน 200 คน) มีอัตราไม่เกิน 2 คน ศูนย์ขนาดใหญ่ (จำนวนเด็กตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป) มีอัตราไม่เกิน 4 คนตามฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 2.4. กำหนดอัตราเงินเดือนค่าจ้างค่าตอบแทนสิทธิหรือสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้
    - 2.4.1 ผู้ที่มีวุฒิกการศึกษาภาคบังคับกำหนดอัตราเดือนละไม่น้อยกว่า 4,640 บาท
    - 2.4.2 ผู้ที่มีวุฒิกศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือผู้ที่มีวุฒิกศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) กำหนดอัตราเดือนละไม่น้อยกว่า 5,260 บาท
    - 2.4.3 ผู้ที่มีวุฒิกศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไปสาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัยหรือปริญญาทางการศึกษาหรือทางวิชาชีพสาขาอื่นๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง
    - 2.4.4 ผู้ที่มีวุฒิกศึกษาตาม 2.4.1 -2.4.3 ต้องมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี กำหนดอัตราเดือนละไม่น้อยกว่า 7,260 บาท
    - 2.4.5 สิทธิหรือสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้กำหนดไปตามอัตราที่กฎหมายนั้นกำหนด
  - 2.5 กำหนดการจัดชั้นเรียนห้องละไม่เกิน 20 คนหากมีเศษเกิน 10 คนให้จัดเพิ่มได้อีก 1 ห้อง

3. จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เช่น เงินเดือนค่าจ้างค่าตอบแทนสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับตามที่มีกฎหมายบัญญัติตลอดจนการพัฒนาบุคลากร

4. กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5. จัดทำระเบียบข้อบังคับและทะเบียนประวัติบุคลากร

6. นิเทศอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง

7. บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านอื่นๆ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดไว้

2. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดไว้

3. งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรกำหนด

4. งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

5. งานธุรการการเงินและพัสดุมีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติดังนี้

5.1 งานพัสดุเป็นการจัดทำจัดซื้อจัดหาและจำหน่ายทะเบียนพัสดุรวมทั้งเสนอความต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ

5.2 งานธุรการและสารบรรณ ได้แก่ การจัดทำข้อมูลสถิติ จัดทำทะเบียนหนังสือรับ-ส่ง การควบคุมและจัดเก็บเอกสาร การจัดทำประกาศและคำสั่งการจัดทำทะเบียนนักเรียน การรับสมัครนักเรียน

5.3 งานการเงิน ได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การทำบัญชีการเงินการเบิกจ่ายเงินซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะถือปฏิบัติเกี่ยวกับรายรับ-จ่ายตามระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ให้สำนัก/กองการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามนโยบายระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด

สำหรับการจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองให้อนุ โลมใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินบำรุงการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรณีเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดในมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในส่วนที่เกี่ยวข้องข้างต้น

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรที่ทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ผู้ทำความสะอาด ซึ่งมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและได้มาตรฐาน

มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 15)

ด้านอาคารสถานที่

1. ที่ตั้ง

สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมันหรือสารพิษ มลภาวะทางอากาศ แสงและเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะภัยต่างๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

2. จำนวนชั้นของอาคาร

ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้นนับจากพื้นหากสูงเกินกว่า 2 ชั้นต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสมความสูงของตัวห้องไม่ควรน้อยกว่า 2.40 เมตรนับจากพื้นถึงเพดาน

3. ทางเข้า-ออก

ทางเข้า – ออกจากตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสมสามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวกหากเกิดอุบัติภัยหรือเหตุร้ายแรงใดๆ ขึ้นโดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า – ออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้นควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

4. ประตู – หน้าต่าง

ประตู - หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรงอยู่ในสภาพใช้งานได้มีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้องและความสูงของหน้าต่างควรรอยู่ที่ประมาณ 80 เซนติเมตร นับจากพื้น ให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจนนอกจากนี้บริเวณประตู – หน้าต่างไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใดๆ มาปิดกั้นช่องทางลมและแสงสว่าง

5. พื้นที่ใช้สอย

พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาดปลอดภัยและเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหารและการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วมและที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน นอกจากนี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะหรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลาและอาจปรับเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์ หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสมและข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

5.1 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวกและอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2 ตร.ม./ เด็ก 1 คน โดยมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

5.1.1 จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดโปร่ง ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่างไม่จ้าเกินไป

5.1.2 อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาด โดยนำไปซักฟอก ตากแดดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

5.1.3 จัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดยเขียนหรือปักชื่อไว้ไม่ใช้ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค

5.1.4 หมั่นตรวจตราดูแลไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ มารบกวน ในบริเวณพื้นที่สำหรับการนอน

5.2 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระ การเล่นสร้างสรรค์หรือการอ่านหนังสือ เล่นต่อแท่งไม้ที่ต้องการมุมเงียบ และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่เลอะหรือเปียก ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

5.3 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรง และใช้งานได้ดี

5.4 บริเวณที่พักผ่อน ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องพักผ่อนเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักผ่อนแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

5.5 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะดวก และความปลอดภัยเป็นหลัก

5.6 บริเวณพื้นที่สำหรับการทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือ และแปรงฟันในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องมีส่วนแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก และพื้นไม่ลื่น

5.7 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องสำหรับเด็กโดยเฉลี่ย 1 แห่ง ต่อเด็ก 10-12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอน หรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควรถูกปิดจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคารจะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก

5.8 ห้องเอนกประสงค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหารหรือนอน คำนึงถึงความสะดวก และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียว

5.9 บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูล จะต้องมีส่วนที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร โดยมีจำนวนและขนาดเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

5.10 บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.50 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นมีราวและลูกกรงไม่น้อยกว่า

90 เซนติเมตร มีราวเตียงเหมาะสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันไดและระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน 17 เซนติเมตร เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

ด้านสิ่งแวดล้อม

1. ภายในอาคาร

1.1 แสงสว่างควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติสม่ำเสมอทั่วทั้งห้องเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายสายตา เป็นต้น ไม่ควร让孩子อยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2-3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียด และมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก (Lieberman, 1991)

1.2 เสียง เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกินไป (ระหว่าง 60 - 80 เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

1.3 การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกโดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้ว ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานสำหรับที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

2. ภายนอกอาคาร

2.1 รั้ว ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วนเพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทางเข้า-ออก ไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร

2.2 สภาพแวดล้อมและมลภาวะมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะและควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละอองกลิ่นหรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาลการระบายน้ำ การระบายอากาศและการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะหรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.3 พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้งเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2 ตารางเมตรต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัยและมีพอสมควรกับจำนวนเด็กในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม

2.4 ระเบียงต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตรและหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วยต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

ด้านความปลอดภัย

1. มาตรการป้องกันความปลอดภัย

- 1.1 ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัยหรือเครื่องตัดไฟภายในอาคาร
- 1.2 ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง
- 1.3 ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนดจะต้องมีฝาปิดครอบ
- 1.4 หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย
- 1.5 จัดให้มีตู้เก็บยาและเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาลวางไว้ที่สูง
- 1.6 ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมีหรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก
- 1.7 ไม่มีหลุมหรือบ่อน้ำที่เป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคารรวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม
- 1.8 มีระบบการล็อกประตู ในการเข้า-ออกนอกบริเวณอาคาร สำหรับเจ้าหน้าที่เปิด-ปิดได้ ควรมีกริ่งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่ประกอบอาหาร ควรมีประตูเปิด-ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้
- 1.9 ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรคและมีมาตรการป้องกันด้านอนามัย
- 1.10 มีตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก
- 1.11 เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง
- ### 2. มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 2.1 มีการฝึกซ้อมการป้องกันอุบัติภัยอย่างสม่ำเสมอไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง
- 2.2 มีการฝึกอบรมบุคลากรในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นการป้องกันอุบัติภัยและความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก
- 2.3 มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่างๆ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณีเกิดเหตุการณ์คับขัน

หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือใช้สำหรับการปฐมพยาบาลคิดไว้
ประจำในที่เปิดเผย

2.4 มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพและพัฒนาการของเด็กประจำไว้กรณีอาจต้องพาเด็ก
ไปพบแพทย์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า งานด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยเป็นสิ่งที่จะต้องเอาใจ
ใส่เป็นอย่างยิ่งเพราะนอกจากจะคำนึงถึงความปลอดภัยแล้วควรคำนึงถึงความพอเพียง ความสะอาดและ
บรรยากาศที่ดีในการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน

มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการ
ให้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา
ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐาน (กรมส่งเสริมการ
ปกครองท้องถิ่น. 2548 : 21) ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
- 1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสาน
สัมพันธ์กัน
- 1.3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
- 1.4 มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม
- 1.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
- 1.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 1.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
- 1.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- 1.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 1.10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 1.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 1.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย

เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

2.1.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดินขึ้นบันไดสลับท้ำได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ เป็นต้น

2.1.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้น-ลงบันไดสลับท้ำได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ กระฉับกระเฉง ไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

2.1.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น-ลงบันไดสลับท้ำได้อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้ก้ำมือนือเล็กได้ดีเช่นติดกระดาษผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

2.2.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึกชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น

2.2.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่นชอบท้าทายผู้ใหญ่ต้องการให้มีคนฟังคนสนใจ

2.2.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสมชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่นยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง เป็นต้น

2.3 พัฒนาการด้านสังคม

2.3.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้รู้จักรอคอย เป็นต้น

2.3.3 อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง แบ่งของให้คนอื่นเก็บของเล่นเข้าที่ได้ เป็นต้น

2.3.4 อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเองเล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

2.4.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ บอกชื่อของตนเอง ได้ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่างๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย เป็นต้น

2.4.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่องสร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นรู้จักใช้คำถาม “ทำไม” เป็นต้น

2.4.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกความแตกต่างของกลิ่นสีเสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ – สกุล อายุตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองสนทนาโต้ตอบ – เล่าเรื่องได้ สร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นเริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมนับปากเปล่าได้ ถึง 20 เป็นต้น

3. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกิดความรู้ ทักษะคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาโดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ดังนี้

3.1 หลักการจัดประสบการณ์

3.1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมและอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญสนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต

3.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของ การจัดประสบการณ์

3.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

3.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

3.2.1 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการคือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.2.2 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหวสำรวจ เล่นสังเกต สืบค้น ทดลองและคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

3.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิดวางแผนตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้บรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน

3.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

3.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.2.9 ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน สนับสนุนสื่อการสอนการเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ

3.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคลนำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

4. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปีสามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไรเมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

4.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

4.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

4.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

4.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุมการเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

4.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กกิจกรรมที่เป็นรายบุคคลกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มและกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภททั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนักเพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

4.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวและความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตาจึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียนกรรไกร พู่กันดินเหนียว ฯลฯ

4.2.3 การพัฒนาอารมณ์จิตใจและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่นกล้าแสดงออกมีวินัยในตนเองรับผิดชอบซื่อสัตย์ประหยัดเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อแบ่งปันมีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือจึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกได้รับการตอบสนองตามความต้องการได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัยเพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีแสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่าง

สม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหารพักผ่อนนอนหลับ ขับถ่ายทำความสะอาดร่างกายเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

4.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกตจำแนก เปรียบเทียบจัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษาออกสถานที่ ประกอบอาหารหรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่หรือรายบุคคล

4.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน

4.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัวโดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

5. โภชนาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548 : 26) ได้แก่

หมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์ ได้แก่ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา เครื่องใน เช่น ตับ ปอด หัวใจ ไข่ต่าง ๆ ถั่วเมล็ดแห้งต่าง ๆ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง และอาหารที่ทำจากถั่ว นมและผลิตภัณฑ์จากนม ช่วยเสริมสร้างและซ่อมแซมร่างกายส่วนที่สึกหรอ เครื่องในช่วยสร้างและบำรุงโลหิต นมช่วยสร้างกระดูกและฟัน เนื้อสัตว์ประเภทอาหารทะเลช่วยป้องกันโรคคอพอก เด็กอยู่ในวัยเจริญเติบโตต้องการอาหารหมู่นี้มาก

หมู่ที่ 2 ข้าว แป้ง ได้แก่ ข้าวต่างๆ เช่น ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว แป้งต่างๆ เช่น แป้งข้าวเจ้า แป้งมันสำปะหลังและอาหารที่ทำจากแป้ง เช่น ก๋วยเตี๋ยวบะหมี่ ขนมจีน ขนมปัง หัวเผือก มันต่างๆ ให้กำลังงานและความอบอุ่นแก่ร่างกายทำให้มีแรงเคลื่อนไหวทำงานได้

หมู่ที่ 3 ผักใบเขียวเหลือง ได้แก่ ผักใบเขียวเหลืองและผักเป็น หัวต่าง ๆ เช่น ผักบุ้ง คენหอยน้ำ ตำลึงฟักทอง กะหล่ำปลี มะเขือต่าง ๆ บำรุงสุขภาพทั่วไปให้แข็งแรง บำรุงสุขภาพของผิวหนัง นัยน์ตา เหงือกและฟัน สร้างและบำรุงโลหิตช่วยให้ร่างกายใช้ประโยชน์จากอาหารอื่นได้เต็มที่และมีเส้นใย เป็นกากช่วยในการขับถ่ายสะดวก

หมู่ที่ 4 ผลไม้ต่างๆ ได้แก่ ผลไม้สดต่าง ๆ เช่น มะละกอกล้วย ส้ม มะม่วง ฝรั่ง สับปะรด ช่วยบำรุงสุขภาพและป้องกัน โรคต่างๆช่วยให้ร่างกายสดชื่น บำรุงสุขภาพของผิวหนังนัยน์ตา เหงือก และฟัน

หมู่ที่ 5 ไขมันจากสัตว์และพืช ได้แก่ ไขมันจากสัตว์ เช่น มันหมู มันไก่ ไขมันจากพืช เช่น น้ำมันถั่ว น้ำมันงา กะทิ อาหารหมู่นี้ให้พลังงานสูงและให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายทำให้มีกำลัง เคลื่อนไหวทำงานได้เป็นตัวช่วยละลายวิตามินหลายชนิด เพื่อการดูดซึมและนำไปใช้ประโยชน์

เด็กปฐมวัยควรได้ดื่มน้ำสะอาดให้เพียงพอทุก 45 นาที เพื่อให้สมองสามารถเรียนรู้ได้ เต็มศักยภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย การจัด ประสบการณ์ให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและ สติปัญญา ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมประจำวัน รวมทั้ง โภชนาการสำหรับเด็ก เพื่อให้สมองสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรดำเนินการตามแนวทางต่าง ๆ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 27) ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่ง มุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็กและชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วม บริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ

2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นระยะๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน

3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่างๆ ได้โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสารคู่มือ แผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก ฯลฯ

4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่างๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

5. จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่างๆ ของหน่วยงาน ดังนี้

5.1 การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐบาล

5.3 การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรภาครัฐอื่น

5.4 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิหรือมีผู้อุทิศให้

6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทางและแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในลักษณะ 3 ไตรภาคี 3 ฝ่ายจากภาคส่วนต่างๆ คือ ภาคประชาชนหรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานทรงคุณวุฒิด้านวิชาการและผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำกับดูแลการบริหารงานเชิงนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กล่าวโดยสรุปได้ว่า มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นส่งเสริมและการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน การสมทบทุน การอุดหนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจากภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและได้มาตรฐานและจะต้องคำนึงถึงขอบข่ายของงานสายการบังคับบัญชาและระเบียบ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องจัดให้มีการประเมินตนเองทุกปี เพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการจัดการการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้การดูแลและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน

ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย

สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาปฐมวัย นั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้สรุปปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยเด็กที่มีอายุ 0-5 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 : 11-17) ไว้ดังนี้

ปัญหาจากการเลี้ยงดูโดยศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย

1. เด็กอายุ 0-3 ปี ที่รับบริการจากสถานรับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ยังคงยึดคุณภาพทั้งในด้านการบริหารและการจัดการ โดยเฉพาะมาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม อาทิ มาตรฐานการเลี้ยงดูเด็ก มาตรฐานสถานรับเลี้ยงเด็ก มาตรฐานครูพี่เลี้ยง ผู้ดูแลเด็ก รวมทั้งยังไม่มีมีการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

2. เด็กอายุ 3-5 ปี ที่รับบริการจากศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบศูนย์เด็กเล็ก พบว่า ยังขาดคุณภาพในเรื่องวิธีการเรียนรู้ของเด็ก จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก เช่น ให้เด็กเรียน โดยท่องจำอย่างเดียว ไม่ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิดตั้งแต่เล็ก ๆ การให้เด็กนั่งอยู่กับที่ทั้งวัน การเร่งสอน อ่าน เขียน คิดเลข การเรียนการสอน ดำเนินการ โดยขาดความรู้ความเข้าใจปรัชญาพื้นฐานที่มีการเรียนรู้ของเด็ก กระบวนการผลิตครู พี่เลี้ยง และการเตรียมบุคลากรต้องเน้นการเสริมสร้างให้บุคลากรมีคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก ปัจจุบันยังขาดการฝึกอบรมทั้งก่อนประจำการและระหว่างประจำการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพน้อย รวมทั้งขาดการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานศูนย์เด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ

3. เด็กอายุ 3-5 ปี ที่รับบริการจากศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยในรูปแบบโรงเรียนอนุบาล ยังคงยึดคุณภาพในเรื่องการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การเร่งสอนอ่าน เขียน คิดเลข เพื่อให้สามารถสอบเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่ให้อิสระแก่เด็กในการแสดงออก ห้ามเด็กพูด การบังคับให้นั่งเงียบ ๆ ให้ทำการบ้านทุกวัน รวมทั้งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ นโยบายการผลิตและพัฒนาครู รวมทั้งการจัดหาบุคลากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก ได้แก่ บุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็กยังขาดคุณภาพ

จิตแพทย์เด็ก นักจิตวิทยาเด็ก ครูด้านการศึกษาปฐมวัย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ เรื่องเด็กปฐมวัย ที่จะช่วยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษาพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาซึ่งมีอยู่น้อย

ปัญหาการพัฒนาเด็ก

1. ขาดความเข้าใจเรื่องปรัชญาการพัฒนาเด็กปฐมวัย ปัจจุบันการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยดำเนินการโดยปราศจากความเข้าใจในปรัชญาพื้นฐานที่มีต่อมนุษย์ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยของชีวิต รวมทั้งขาดความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญของการคุ้มครองป้องกันให้เด็กทุกคนอยู่รอดปลอดภัย มีพัฒนาการและเจริญเติบโตตามวัยทุกด้าน

2. ขาดการวิจัย/ความรู้เชิงสังเคราะห์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กมีการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ใหม่ๆ ทั้งองค์ความรู้เรื่องการพัฒนาเด็ก องค์ความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม และทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อการดูแลเด็กปฐมวัยในต่างประเทศมากมาย แต่การนำองค์ความรู้เหล่านี้มาศึกษาและนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริการและการศึกษาปฐมวัยในบริบทของประเทศไทยมีน้อย ขาดการกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการเผยแพร่ที่จะนำสู่การส่งเสริมให้เกิดความเชี่ยวชาญแก่ผู้สอน และผู้วิจัยระดับอุดมศึกษา ในอันที่จะนำมาใช้ฝึกอบรมให้เกิดประโยชน์แก่เด็กปฐมวัยในระยะยาว

3. ขาดวิธีบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพผู้บริหารจัดการด้านการบริการและการศึกษาปฐมวัยส่วนใหญ่ไม่ได้รับความรู้เฉพาะทางที่จะช่วยให้การบริการแก่เด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งการจัดหาและการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมแก่เด็กตามวัย การจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นภาพรวมของการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้านตลอดจนการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในการบริหารจัดการ

4. ขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมต้องมีบูรณาการของงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การป้องกันคุ้มครอง ความมั่นคงทางสังคม สวัสดิการ โดยมีการประสานกับครอบครัว ชุมชน สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์ มีบุคลากรพอเพียงกับการประสานความรู้และทักษะในทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับนานาชาติ

5. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานจัดบริการ/พัฒนา หน่วยงานที่ดำเนินการจัดบริการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) และการให้ความรู้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก ทั้งภาครัฐและเอกชนมีไม่น้อยกว่า 8 กระทรวง 35 หน่วยงาน แต่ก็ยังไม่สามารถจัดบริการเสริมกำลังครอบครัว เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ครอบคลุม ทัวถึง ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ขาดการประสานงาน และไม่มีเอกภาพของนโยบาย ตลอดจนทิศทางการจัดการศึกษา

6. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชน ประชาชนและชุมชนต้องมีส่วนร่วมและใส่ใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มากขึ้น เพื่อให้พลังชุมชนและท้องถิ่นเป็นขุมกำลังที่ช่วยดูแลเด็กได้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ

7. ขาดการนำแผนระยะสั้นและระยะยาวไปสู่การปฏิบัติ ประเทศไทยมีนโยบายและแผนพัฒนาเด็กมาเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี แต่ไม่ได้กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงของการนำไปสู่การปฏิบัติ ขาดกลไกการดำเนินงานทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังไม่มีติดตามและประเมินผล ให้สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและแผนต่าง ๆ

8. ขาดการระดมทรัพยากร ทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะภาครัฐยังไม่ได้ “ลงทุน” เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ชัดเจนเหมาะสมและต่อเนื่อง

สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยเด็กที่มีอายุ 0-5 ปี ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 ก : 8 - 11)

1. ไม่สามารถบริการได้ครอบคลุมทั่วถึง ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพขาด การประสานงานตลอดจนทิศทางในการจัดการศึกษา

2. ขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมต้องมีบูรณาการของงานต่างๆ ได้แก่ สภาพการศึกษา การปกป้องคุ้มครองความมั่นคงทางสังคมสวัสดิการ มีบุคลากรที่ต้องประสานงานด้านความรู้และทักษะระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับสากล

3. ขาดคุณภาพผลการสำรวจการจัดการบริการพัฒนาเด็กวัย 3-5 ปี พบว่า ด้อยคุณภาพทั้งในด้านการบริหารและการจัดการ ขาดคุณภาพในวิธีการเลี้ยงดู เช่น เข้าใจผิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เด็กเป็นสำคัญ การเรียนรู้ให้เด็กท่องจำอย่างเดียวไม่ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิดตั้งแต่เล็ก ๆ ให้เด็กล้มอยู่กับที่ทั้งวัน การจัดหลักสูตรที่ตายตัวการเร่งการสอน อ่าน เขียน คิดเลขบังคับให้เด็กทำการบ้านทุกวัน

4. ขาดการให้ความรู้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครองในการเป็นพ่อแม่ที่ดีและวิธีรักลูกในทางที่ถูกต้อง

5. ขาดบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ขาดกระบวนการผลิตบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เช่น ขาดกุมารแพทย์ จิตแพทย์เด็ก นักจิตวิทยาเด็ก ครูด้านการศึกษามูลนิธิ

6. ขาดการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกระบวนการในการผลิตครูและเตรียมบุคลากรที่จะมาทำงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย จะต้องเน้นการเสริมสร้างให้บุคลากรมีคุณสมบัติที่เหมาะสม

มีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาเด็ก ปัจจุบันยังขาดการอบรมทั้งก่อนประจำการและระหว่างประจำการอย่างเป็นระบบ

7. ขาดความเข้าใจเรื่องปรัชญาทางการพัฒนาการเด็กปฐมวัยและขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน จึงทำให้ไม่เข้าใจสาเหตุที่ต้องจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่ดีที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัย

8. ขาดวิธีบริหารจัดการที่มีคุณภาพประสิทธิภาพ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ ไม่ได้รับความรู้เฉพาะทางที่จะช่วยบริการแก่เด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งจัดหาและการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมแก่เด็กตามวัย

9. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน

10. ขาดการรณรงค์แผนไปสู่การปฏิบัติ ประเทศไทยมีนโยบายและแผนพัฒนาเด็กมาเป็นเวลากว่า 20 ปี แต่ไม่มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและไม่มีการติดตามและประเมินผลให้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและแผนต่างๆ

11. ขาดการวิจัยความรู้เชิงสังเคราะห์ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กปฐมวัย

สรุปได้ว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัย ทุกหน่วยงาน ทุกภาคส่วนของสังคม ควรตระหนักถึงสถานการณ์ ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้ รวมทั้งเจตนาของรัฐบาลที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้แทนวิชาชีพองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงต้องร่วมระดมสมอง เพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ขึ้นเพื่อพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย

แนวการจัดการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาแห่งชาติ ไว้ในหมวดที่ 4 ซึ่งสรุปสาระสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 25-33) ได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน/ประสบการณ์เรียนรู้ ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ต้องจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจเหมาะสม แก้ว และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่และเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน

อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการมีส่วนร่วมและการพัฒนาตนเองชุมชนสังคมและประเทศชาติ โดยการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคลชุมชนและทุกส่วนของชุมชนผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

2. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยเน้นความรู้คุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและรู้จักประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาไทยเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. กระบวนการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4. การส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของรัฐและสถานศึกษา คือ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบ

อาชีพตลอดจน เพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติหลักสูตรการศึกษาาระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายเหมาะสมกับแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลสาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคมให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

5. การประเมินผลการเรียนรู้ ได้ระบุถึงวิธีการประเมินผล การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้สถานศึกษาจัดการประเมินผลผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและการทดสอบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปการศึกษา นอกจากนั้นการประเมินผลผู้เรียนยังต้องเกี่ยวข้องกับหลักสำคัญคือใช้วิธีหลากหลายในการประเมินผู้เรียนใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อใช้การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนมุ่งการประกันคุณภาพ โดยสถานศึกษาทำการประเมินผลภายในทุกปีและรายงานผลการประเมินต่อต้นสังกัดและสาธารณชน สถานศึกษาได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งทุก 5 ปี

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการศึกษาแห่งชาติ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด ส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของรัฐและสถานศึกษา

แนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และได้มีนักวิจัยและนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย ไว้ดังนี้

บัลลังค์ จันทบูรณ์ (2545 : 107) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาไว้ว่า ด้านเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดตั้งสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ในเขตรับผิดชอบ โดยมีเป้าหมายในการรับบริการในชุมชนเป็นอันดับแรกและขยายบริการ โดยไม่จำกัดเขตบริการสำหรับผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาที่มาขอรับบริการ ด้านหลักการ รูปแบบ จุดมุ่งหมาย แนวการจัดประสบการณ์ ควรที่จะมีการจัดทำแผน นโยบายในการจัดการศึกษา โดยมุ่งให้เด็กได้รับบริการอย่างทั่วถึง มีการจัดรูปแบบ โดยการแบ่งกลุ่มอายุของผู้เรียนอย่างชัดเจน ด้านบุคลากร ควรกำหนดวุฒิการศึกษาและคุณสมบัติสำหรับผู้ที่ปฏิบัติการสอนที่เหมาะสม ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมในด้านการพัฒนาบุคลากรที่หลากหลายและตรงตามวัตถุประสงค์ความต้องการของบุคลากรอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ด้านการบริหารและประสานงาน

จรรยา ชินสี (2552 : 2) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างแรงจูงใจและจัดสวัสดิการแก่บุคลากรให้มากขึ้น ประสานงาน ร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดจ้างบุคลากรในตำแหน่งนักการศึกษาเพื่อปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียน ในแต่ละศูนย์ กำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณในส่วนที่เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นแนวเดียวกัน ปรับปรุงอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ให้มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ควรให้ความรู้เรื่อง การผลิตสื่อ การจัดประสบการณ์ และการประเมิน พัฒนาการแก่ครูผู้ดูแลเด็ก พัฒนาบุคลากร ให้ทั่วถึงและหลากหลายรูปแบบ ให้ความรู้เรื่องกรณีศึกษาแก่บุคลากรที่รับผิดชอบและขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ ด้านสาธารณสุขมาให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการดูแลและป้องกันสภาพฟันผุ

สุนัน ชันทะสิทธิ์ (2552 : 85) ได้เสนอแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาสื่อ ประกอบการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยให้ชัดเจน และควรมีการส่งเสริมให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและ ผู้ดูแลเด็กผลิตสื่อเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมปฐมวัยโดยการจัดอบรมให้ครูที่ปฏิบัติการสอนได้รู้จัก การจัดทำสื่อและพัฒนาสื่อประกอบการสอนให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับ จัดซื้อเอกสารหลักสูตรและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์หรือการจัดกิจกรรมปฐมวัย

เพื่อแจกให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จัดการศึกษาปฐมวัย ควรจัดอาคารสถานที่สำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เพียงพอ ควรมีการนิเทศติดตามผลการใช้แนวการจัดประสบการณ์ในการศึกษาปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการกำหนดรูปแบบและวิธีคิดตามการใช้แผนการจัดประสบการณ์

จิราวุฒิ สีมารักษ์ (2553 : 122) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดอบรมให้ครูที่ปฏิบัติการสอน ได้รู้จักการจัดทำสื่อ และพัฒนาสื่อ ประกอบการสอน ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยกำหนดนโยบายการพัฒนาสื่อประกอบการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยให้ชัดเจน ควรจัดซื้อเอกสารหลักสูตรและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์หรือการจัดกิจกรรมปฐมวัย เพื่อแจกจ่ายให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จัดการศึกษาปฐมวัย ควรจัดเสริมความรู้ ประสบการณ์ ในการสร้างการมีส่วนร่วมสนับสนุนของชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยและพัฒนาให้เกิดเครือข่ายมากขึ้น และควรกำหนดแผนปฏิบัติการ และงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ และการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งในด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านกิจกรรมและการพัฒนาหลักสูตรและด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ ยังไม่มีการกำกับดูแล ควบคุม กำหนดนโยบายด้านการศึกษาระดับปฐมวัยที่ชัดเจน ซึ่งควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้หัวหน้าศูนย์และผู้ดูแลเด็ก เข้ารับฝึกอบรมในการจัดการศึกษาปฐมวัยและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ซึ่งต้องจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้กับเด็กสูงสุด

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 8-9) ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาก็ได้บัญญัติไว้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้การศึกษาปฐมวัยหรือ ก่อนประถมศึกษาเป็นหน้าที่ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนผู้ปกครองได้รับบริการ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดแนวทาง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. นโยบาย

จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอายุ 3 – 5 ปีด้วยความร่วมมือของชุมชนเพื่อกระจายโอกาสการเตรียม ความพร้อมและพัฒนาเด็กทั้งร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและเต็ม ตามศักยภาพตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองและเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ต่อไป

2. เป้าหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มี คุณภาพตามหลักวิชาการระเบียบที่เกี่ยวข้องและด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกสุขลักษณะและได้รับการฝึกฝน พัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ

3.2 เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุกๆด้านแบบองค์รวมตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.3 เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียน ระดับประถมศึกษาตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี

3.4 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับ ชุมชนให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

3.5 เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไป ประกอบอาชีพได้โดยสะดวกและเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคน ให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

3.6 เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

4. การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีสถานที่ อาคารและดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 9)

4.1 สำรวจความต้องการของชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1.1 ความต้องการให้จัดตั้งศูนย์

4.1.2 ความต้องการส่งเด็กเข้าเรียน ควรมีเด็กที่รับบริการอายุตั้งแต่ 3-5 ปี มีจำนวน

ไม่น้อยกว่า 20 คน

4.1.3 ความต้องการให้ศูนย์จัดบริการฯลฯ

4.2 จัดทำแผนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและยุติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดทำยุติเพื่อขอรับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

4.3 จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเสนอขอรับงบประมาณในการดำเนินการจากผู้มีอำนาจอนุมัติ

4.4 จัดทำระเบียบข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระเบียบหรือข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.5 จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.6 การยุบ / ยกเลิกหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เมื่อจำนวนเด็กเล็กที่รับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการจัดชั้นเรียนและกิจกรรมการเรียนหรือกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป เป็นแห่งเดียวกันให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นตามความจำเป็นและเหมาะสมโดยผ่านความเห็นชอบสภาท้องถิ่น

5. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 28)

5.1 กำหนดแนวทางการวางแผนการจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.2 ดำเนินการจัดหาปรับปรุงบำรุงรักษาพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐานมีความปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยดังนี้

5.2.1 อาคารเรียนของเด็กปฐมวัยควรจัดให้เป็นสัดส่วนมีรั้วและคาน้ำถึงความปลอดภัยเป็นหลักเช่นไม่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ลึบตาหรือใกล้บริเวณที่อาจเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายไม่มีหลุมหรือบ่อน้ำรวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคมรกทึบ

5.2.2 ห้องเรียนปฐมวัยควรมีพื้นที่เพียงพอและเอื้อต่อการจัดมุมประสบการณ์การจัดกิจกรรมกลุ่มการทำกิจกรรมรายบุคคลห้องเรียนควรมีสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวกปราศจากเสียงรบกวนมีทางเข้า – ออกสะดวก

5.2.3 ห้องน้ำ – ห้องส้วม – ที่ล้างมือควรตั้งอยู่ในบริเวณที่เด็กปฐมวัยใช้ได้สะดวกและไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคนหากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจและมีส่วนสูงที่ผู้ใหญ่สามารถมองเห็นได้จากภายนอกมีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งานของเด็กจำนวนอัตราส่วนที่ควรมีต่อเด็กเท่ากับ 1 ต่อ 10 – 12 คนในกรณีที่ไม่สามารถจัดทำห้องส้วมสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการเฉพาะได้ควรปรับสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมตามวัยของเด็กโดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อให้เด็กสามารถใช้ได้อย่างปลอดภัย

5.2.4 บริเวณที่ประกอบอาหารและรับประทานอาหารควรแยกต่างหากจากห้องเรียนและมีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ถูกสุขลักษณะสะอาดปลอดภัยและเหมาะสมกับเด็กในกรณีที่ไม่มีบริเวณรับประทานอาหารแยกต่างหากให้เลือกใช้บริเวณที่เหมาะสมแต่ต้องคำนึงถึงความสะอาดความสะอาดและความปลอดภัย

5.3. จัดให้มีมาตรการและดำเนินการเพื่อความปลอดภัยของอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังนี้

5.3.1 จัดให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบด้านความปลอดภัย

5.3.2 ให้มีรั้วรอบบริเวณศูนย์เด็กเล็กเพื่อให้เด็กปลอดภัยในการที่จะออกไปเดินเล่นตามมุมต่างๆคนเดียวหรือออกไปเล่นเป็นกลุ่มๆ

5.3.3 ไม่ใช่หน้าต่างกระจกซึ่งจะแตกง่ายและเป็นอันตรายต่อเด็ก

5.3.4 ติดตั้งระบบอุปกรณ์และความปลอดภัยหรือเครื่องตัดไฟภายในอาคารรวมทั้งติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่องในแต่ละชั้นของอาคาร

5.3.5 ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งกว่าที่กำหนดจะต้องมีฝาปิด เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ควรหลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทำด้วยวัสดุที่หักง่าย หรือมีส่วนแหลมคมหากเป็นไม้ต้องไม่มีเหลี่ยมหรือเหลี่ยมคมและไม่ใช้สายไฟต่อพ่วง

5.3.6 มีตู้เก็บยาและเครื่องเวชภัณฑ์การปฐมพยาบาลอยู่ในที่สูงสะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก

5.3.7 ใช้วัสดุกันลื่นในบริเวณห้องน้ำ – ห้องส้วมและเก็บสารเคมีหรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก

5.3.8 ติดตั้งอุปกรณ์ เพื่อป้องกันพาหะนำโรคและมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย

5.3.9 มีตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรงมั่นคงสำหรับวัสดุอุปกรณ์ที่จะเป็นอันตรายต่อเด็กควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

5.3.10 จัดตั้งเครื่องเล่นให้อยู่ในระยะห่างกันพอสมควร ตรวจสอบดูแลบริเวณเครื่องเล่นให้ปลอดภัยจากสัตว์และแมลงมีพิษ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กในขณะที่เดินเล่น

5.4 ดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้การจัดการศึกษาปฐมวัย ต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร ควรจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในและนอกสถานศึกษามีการดำเนินการดังนี้

5.4.1 รวบรวมแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในสถานศึกษาและชุมชนที่ครอบคลุมถึงบุคคล สถานที่และภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.4.2 จัดสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่ตอบสนองกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

5.4.3 ใช้แหล่งเรียนรู้ควบคู่ไปกับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องมีความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้การศึกษาปฐมวัยเป็นหน้าที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดทำโดยบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้ทุกภาคส่วนประชาชนผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 5 - 6)

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. สำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคลสถานที่และฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น
3. จัดทำแผนงาน โครงการและงบประมาณในการจัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรวมทั้งจัดทำบัญชีขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น
4. จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. จัดทำระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง
7. ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากรและการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและด้วยความเรียบร้อยเกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

ผู้ดูแลเด็กควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อให้มีความเจริญเติบโตมีพัฒนาการทุกด้านตามวัย
2. ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์คือให้เด็กได้พัฒนาจิตใจ อารมณ์สังคมและจริยธรรมไปพร้อมๆกัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของและผู้คนที่อยู่รอบข้างซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้าการเคลื่อนไหวการเล่นการลงมือกระทำดังนั้นผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่พร้อมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูดและกิริยาท่าทางที่นุ่มนวลอ่อนโยนแสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็กสังเกตและบันทึกความเจริญเติบโตพฤติกรรมพัฒนาการต่างๆของเด็กเพื่อจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติและผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็กซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุและวิธีการแก้ไขได้ทันที่
3. จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคาร ให้สะอาดมีความปลอดภัยและเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว เพื่อทราบถึงพฤติกรรมพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

5. มีการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและอาชีพใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

6. รู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลความรู้และเครือข่ายการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐองค์กรเอกชนและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน

ผู้ประกอบการควรมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะอนามัยและโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัยรวมทั้งการแต่งกายสะอาด เรียบร้อย การจัดสถานที่เตรียมและปรุงอาหาร จัดเครื่องสุขภัณฑ์เครื่องครัวสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีการจัดการถูกสุขลักษณะ

ผู้ทำความสะอาดควรมีบทบาทหน้าที่ในการทำความสะอาด ดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอกอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ คือ สรรหาหรือจัดจ้างบุคลากร เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีจำนวนตามความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น หัวหน้าศูนย์ ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ผู้ทำความสะอาดรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอห้วยราชและอำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวน 11 ศูนย์ และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวน 39 ศูนย์ รวมทั้งสองอำเภอ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 50 ศูนย์ เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของส่วนราชการที่ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกเป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดของกรมการศาสนา จำนวน 37 ศูนย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 4 ศูนย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (เด็ก 3 ขวบ) ที่รับถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 2 ศูนย์ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง จำนวน 7 ศูนย์

รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอ ห้วยราชและอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ บริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งประกอบด้วย นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้ที่นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายเป็นประธาน ยกเว้นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ที่รับถ่ายโอนจาก กรรมการศาสนาให้เจ้าอาวาส หรือผู้ที่เจ้าอาวาส มอบหมายเป็นประธาน บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจาก ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้แต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม ซึ่งจะต้อง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มองค์กร ประชาคม ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก อย่างละไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการ โดยตำแหน่ง ด้านการบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยและ มาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และมาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นกำหนด โดยให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ประเมินผู้ดูแลเด็ก ในด้านความรู้ ความสามารถให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านบุคลากรและ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดและเสนอผลการประเมินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบการพิจารณาคัดเลือก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 8)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
อำเภอห้วยราช มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง รับผิดชอบบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 11 ศูนย์ ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์. 2554)

1. เทศบาลตำบลห้วยราช มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 1 ศูนย์
2. เทศบาลตำบลโคกเหล็ก มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 3 ศูนย์
2. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยราช ไม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด
3. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 1 ศูนย์
4. องค์การบริหารส่วนตำบลตาเสา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 1 ศูนย์
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตะโก มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 2 ศูนย์
6. องค์การบริหารส่วนตำบลสนวน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 2 ศูนย์
7. องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองโพธิ์ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 1 ศูนย์

ที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอห้วยราช (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2554)
อำเภอห้วยราชตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดบุรีรัมย์ มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอสตึก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอกระสัง
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอกระสังและอำเภอเมืองบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเมืองบุรีรัมย์และอำเภอบ้านด่าน

สภาพภูมิอากาศทั่วไป แบบมรสุม มี 3 ฤดู ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ประชาชนมีอาชีพหลักได้แก่ ทำนา ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ อาชีพเสริม ได้แก่ ทอผ้า และจักสาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
อำเภอกระสัง มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 12 แห่ง รับผิดชอบบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 39 ศูนย์ ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์. 2554)

1. เทศบาลตำบลกระสัง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 1 ศูนย์
2. เทศบาลตำบลอุดมธรรม มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 3 ศูนย์
3. เทศบาลตำบลหนองเต็ง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 4 ศูนย์
4. เทศบาลตำบลสองชั้น มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 4 ศูนย์
5. องค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 7 ศูนย์
6. องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองไผ่ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 2 ศูนย์
7. องค์การบริหารส่วนตำบลกันทรารมย์ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 2 ศูนย์
8. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 5 ศูนย์
9. องค์การบริหารส่วนตำบลลำดวน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 1 ศูนย์
10. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสำราญ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 4 ศูนย์
11. องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 2 ศูนย์
12. องค์การบริหารส่วนตำบลศรีภูมิ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด จำนวน 2 ศูนย์

ที่ตั้งและอาณาเขต (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2554)

อำเภอกระสังตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดบุรีรัมย์ ห่างจากจังหวัดบุรีรัมย์ 35 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

สภาพภูมิอากาศทั่วไป แบบมรสุม มี 3 ฤดู ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ประชาชนมีอาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวน อาชีพเสริม ได้แก่ ทำสวนผัก และรับจ้าง

อำเภอห้วยราชและอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ติดต่อกันทั้งด้านทิศใต้ และด้านทิศตะวันออก มีบริบทที่ใกล้เคียงกันมากทั้งภูมิอากาศแบบมรสุม มี 3 ฤดู ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว การประกอบอาชีพของประชาชน ที่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา เป็นอาชีพหลัก ทำสวนผัก และรับจ้างเป็นอาชีพเสริม ภาษาท้องถิ่นที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาเขมร มีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการศึกษาลี้กวดกองการศึกษา เทศบาลตำบลห้วยราช อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จึงเลือกที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอห้วยราชและอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ตาราง 2.1 ข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอห้วยราชและอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวนเด็ก	จำนวนผู้ดูแลเด็ก	วุฒิการศึกษาของหัวหน้าศูนย์/ผู้ดูแลเด็ก				
				ปริญญาโท	ปริญญาตรีปฐมวัย	ปริญญาตรี อื่น	อนุปริญญา	มัธยมศึกษาตอนปลาย
อ.ห้วยราช								
ทต.ห้วยราช	บ้านเพชร	70	4	-	2	-	1	1
ทต. โลกเหล็ก	วัดบ้าน โลกเหล็ก	80	4	1	1	2	-	-
	วัดบ้านถนนกระสัง	70	4	-	1	1	2	-

ตาราง 2.1 (ต่อ)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวนเด็ก	จำนวนผู้ดูแลเด็ก	วุฒิการศึกษาของหัวหน้าศูนย์/ผู้ดูแลเด็ก				
				ปริญญาโท	ปริญญาตรีเอกปรถมวัย	ปริญญาตรีอื่น	อนุปริญญา	มัธยมศึกษาตอนปลาย
ทต. โลกเหล็ก	บ้าน โลกขมื่นพัฒนา	20	1	-	1	-	-	-
อบต. สนวน	แซะซอ	30	2	-	-	1	1	-
	วัดบ้านช่างหิน	45	2	-	2	-	-	-
อบต.บ้านตะโก	บ้านโสน	46	4	-	1	1	2	-
	บ้านเกตุใต้	31	4	-	1	1	2	-
อบต. เมืองโพธิ์	ศรีเจริญ	87	5	-	1	3	-	1
อบต. สามแวง	วัดป่าเลไลย์	87	5	-	2	1	2	-
อบต. ตาเสา	บ้านหว่า	117	8	-	4	2	1	1
อ.กระสัง								
ทต.กระสัง	เทศบาลกระสัง	236	4	1	6	23	2	-
ทต.อุดมธรรม	วัดชุมพลมณีรัตน์	116	6	-	4	1	1	-
	วัดบ้านระยองใหญ่	77	4	-	2	1	-	1
	วัดบ้านหนองแถม	67	6	-	1	2	2	1
ทต.หนองเต็ง	วัดหนองตะครอง	51	3	-	2	1	-	-
	วัดบ้านโนนแดง	90	6	-	2	2	1	1
	วัดพรหมรัตนาราม	91	5	-	2	-	2	1
	วัดคุรุราษฎร์บำรุง	93	5	-	4	1	-	-
ทต.สองชั้น	วัดบ้านจอม	50	3	-	2	-	1	-
	รร.บ้านโคกคด	26	2	1	1	1	-	-
	วัดป่าโคกแก้ว	49	5	-	2	2	1	-

ตาราง 2.1 (ต่อ)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวนเด็ก	จำนวนผู้ดูแลเด็ก	วุฒิการศึกษาของหัวหน้าศูนย์/ผู้ดูแลเด็ก				
				ปริญญาโท	ปริญญาตรีเอกปรุภมวัย	ปริญญาตรีอื่น	อนุปริญญา	มัธยมศึกษาตอนปลาย
ทต.สองชั้น	ทต.สองชั้น	46	3	-	3	-	-	-
อบต.บ้านปรือ	วัดกัลยาณวัฒน์	50	3	-	2	1	-	-
	วัดปทุมคงคา	77	4	-	1	1	2	-
	วัดบ้านระกา	52	3	-	3	-	-	-
	วัดอินทบูรพา	63	4	-	3	1	-	-
	ระกาใต้	20	2	-	1	-	1	-
อบต.เมืองไผ่	เมืองไผ่ถาวร	62	3	-	1	-	2	-
	วัดกทลิวาราม	65	3	-	1	-	2	-
อบต.ห้วยสำราญ	วัดห้วยสำราญ	87	4	-	2	-	1	1
	วัดบ้านกุดโคลน	70	4	-	1	2	1	-
	รร.บ้านตาเป่า	21	1	-	1	-	-	-
	อบต.ห้วยสำราญ	61	3	-	1	2	-	-
อบต.ชุมแสง	อบต.ชุมแสง	62	3	-	3	-	-	-
	วัดชัยชุมแสง	97	5	-	4	-	1	-
อบต.กันทรารมย์	วัดคอนยาว	60	4	-	1	2	1	-
	อบต.กันทรารมย์	126	7	-	3	2	2	-
อบต.ลำดวน	วัดลำดวน	72	4	-	3	1	-	-
	วัดบ้านยาง	55	4	-	3	-	1	-
	วัดแซวประคู้	55	3	-	2	-	1	-
	วัดบ้านหนองพลวง	75	3	-	2	1	-	-

ตาราง 2.1 (ต่อ)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวนเด็ก	จำนวนผู้ดูแลเด็ก	วุฒิการศึกษาของหัวหน้าศูนย์/ผู้ดูแลเด็ก				
				ปริญญาโท	ปริญญาตรีเอกปรถมวัย	ปริญญาตรีอื่น	อนุปริญญา	มัธยมศึกษาตอนปลาย
อบต.ศรีภูมิ	วัดศรีภูมิวนาราม	60	3	-	1	-	2	-
	วัดประชาศรัทธาธรรม	70	3	-	1	2	-	-
อบต.สูงเนิน	วัดชัยชุมแสง	97	5	-	4	-	1	-
	วัดปราสาททอง	55	3	-	2	1	-	-
	วัดป่าตะครองใต้	65	4	-	1	1	2	-
	วัดทุ่งสว่าง	60	4	-	2	2	-	-
	วัดจะเนียงวนาราม	33	2	-	-	-	2	-
	วัดบ้านสูงเนิน	68	4	-	2	-	2	-
	วัดบัวถนน	47	2	-	2	-	-	-
	วัดจะเนียงวนาราม	33	2	-	-	-	2	-
	รวมเป็นทั้งสิ้น	3,363	191	2	94	45	42	8

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ (2554 : 1)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

บัลลังก์ จันทบูรณ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สภาพของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐ ด้านเป้าหมายส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ด้านหลักการจัดการศึกษา รูปแบบ จุดมุ่งหมาย แนวการจัดประสบการณ์ และการประเมินผล พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดห้องเรียน คือ ไม่จัดห้องเรียนแยกจากห้องอื่นๆ อย่างเป็นสัดส่วน จำนวนโต๊ะ

และเก้าอี้ตลอดจน วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ส่วนใหญ่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดทักษะ การแก้ปัญหาข้อบกพร่องของผู้เรียนด้านการพูดภาษาไทย กลาง ขาดการนิเทศ การให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานต้นสังกัด สำหรับด้านรูปแบบการอุดหนุน สภาพปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ คือ สถานศึกษาไม่ได้รับการอุดหนุนงบประมาณที่เพียงพอ เช่น อาคารสถานที่ ด้านเครื่องแต่งกายเด็ก อาหารกลางวันและอาหารเสริมนมที่เพียงพอกับจำนวนเด็ก ด้านการบริหารและประสานงาน ปัญหาที่พบคือ การประสานงานระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในทางปฏิบัติยังมีน้อยมาก แนวทางการจัดการศึกษา ด้านเป้าหมายพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้สถานศึกษารับบริการเด็กในเขตชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่เป็นอันดับแรกและ จัดตั้งศูนย์บริการด้านการจัดการศึกษา ด้านหลักการ รูปแบบ จุดมุ่งหมาย แนวการจัดประสบการณ์และ แนวการประเมินผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดทำนโยบายแผนการจัดการศึกษาโดย มุ่งเน้นให้เด็กได้รับบริการอย่างทั่วถึงมีการแบ่งกลุ่มอายุของผู้เรียนแต่ละชั้นเรียนอย่างชัดเจน สนับสนุนส่งเสริมสถานศึกษาเพื่อบริการแก่เด็กในทุก ๆ ด้าน ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ควรกำหนดวุฒิการศึกษา และคุณสมบัติสำหรับครูปฏิบัติการสอนให้มีจำนวนที่เหมาะสม ส่งเสริม การพัฒนาบุคลากรในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง สำหรับด้านรูปแบบการอุดหนุน ควรมีการอุดหนุนสถานศึกษาในสังกัดในทุก ๆ ด้าน คือครูปฏิบัติการสอนให้มีจำนวนที่เหมาะสมกับ จำนวนเด็กตามเกณฑ์ของรัฐ จัดอาคารสถานที่ อาหารกลางวัน อาหารเสริมนม สื่อวัสดุอุปกรณ์ และ สวัสดิการแก่ครูผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนตามความเหมาะสม ด้านการบริหารและประสานงาน ควรจัดรูปแบบการบริหารของสถานศึกษา ในรูปคณะกรรมการรับนโยบายจากรัฐและนำมากำหนด เป็นนโยบายของหน่วยงานและสถานศึกษา ซึ่งแจ้งให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบ ควรมีการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศและติดตามผลการบริหารงานสถานศึกษา ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับ ผู้ปกครองสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารและจัดการเป็นไปตามนโยบาย ของรัฐ

ถือชัย บุญคุ้ม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครปฐม พบว่า สภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ด้านครูที่เลี้ยงหรือ ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งด้านหลักสูตรการจัดกิจกรรม การวัด และประเมินพัฒนาการของเด็ก ยังไม่มีอาคารสถานที่เป็นของตนเอง ขาดงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ และ เครื่องเล่นสนามสำหรับเด็กอย่างเพียงพอ การประชาสัมพันธ์ สื่อสารกับผู้ปกครองมีน้อยเกินไป

ผู้ปกครองใช้เวลาดูแล ช่วยเหลือส่งเสริมพัฒนาการเด็กน้อย สำหรับแนวทางแก้ไขมีข้อเสนอแนะว่า คือ ควรมีการพัฒนาครูพี่เลี้ยงหรือครูผู้สอน ด้วยการให้ศึกษาต่อ การฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และการสนับสนุนเอกสารทางวิชาการ ควรจัดให้มีการนิเทศ ติดตามช่วยเหลือแนะนํา โดยศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีประสบการณ์เฉพาะด้าน ควรจัดตั้งงบประมาณ หรือประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดหาอาคาร สถานที่ สื่อ อุปกรณ์ เครื่องเล่นสนาม ให้เพียงพอ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสพบปะและรับรู้ข่าวสารข้อมูลในการจัดการศึกษา

สุพรรณ เป็นพร้อม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของศึกษาธิการอำเภอผู้บริหารศูนย์ครูพี่เลี้ยง และผู้แทนผู้ปกครองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาด้านบุคลากรอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการในการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์วัด พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ ควรยกฐานะครูพี่เลี้ยงให้เป็นลูกจ้างประจำและได้รับค่าตอบแทนตามวุฒิ ควรจัดหาสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นให้เพียงพอ ควรจัดเอกสารหลักสูตร คู่มือครู และสื่อวัสดุการศึกษาให้เพียงพอ ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

ฉิมมนตรี ปัทมเสวี (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งพบว่า ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย รายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับ ดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านงานบุคลากร อยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุและด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์และด้านงานกิจการนักเรียน

สมยศ มีศิลป์ (2548 : 164) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติ 6 ด้านคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแนวการจัดประสบการณ์ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ด้านความปลอดภัย สุขภาพอนามัยและด้านโภชนาการ ผลการวิจัยพบว่ารายการที่มีการปฏิบัติร้อยละ 100 คือ รายการที่ส่งเสริมด้านความรู้และทักษะในการสอน การกำหนดวิธีการและการสรรหาครูผู้สอนการสนับสนุนให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ การจัดสถานที่

ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดประสบการณ์ การเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาดและความปลอดภัยในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดสื่อการเรียนรู้ภายในห้องเรียนและกลางแจ้ง ตลอดจนการตรวจสอบสภาพและให้ภูมิคุ้มกันแต่การผลิตสื่อชิ้นใช้เองมีน้อย รายการที่กล่าวมาล้วนมีอุปสรรคปัญหาในการดำเนินงานทั้งสิ้น ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากขาดการระดมอบรมสัมมนาและประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งบประมาณไม่เพียงพอ บุคลากรขาดการศึกษาเพิ่มเติมและการนิเทศการสอน

มงคล กุลเกลี้ยง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษานานาชาติ มีการจัดการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับมาก โดยงานที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ งานด้านกิจการนักเรียน และโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติ มีปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยงานที่มีปัญหาในการปฏิบัติมากที่สุด คือ งานด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีเพศและตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติ ไม่แตกต่างกัน

นภนทร ธรรมบวร และอารยา สุขวงศ์ (2549 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยต่ำกว่า 3 ขวบ พบว่า คุณสมบัติของครูหรือผู้ดูแลเด็กจำเป็นต้องได้รับการเลือกสรรมาเป็นอย่างดี ต้องเป็นผู้ที่เข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยนี้เป็นอย่างดี มีความอดทนรักเด็ก เอื้ออาทรมีความรับผิดชอบและสามารถตีความภาษาท่าทางของเด็กได้ รวมทั้งต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยในด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุนจากชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านการสนับสนุนจากชุมชน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ปัจจุบัน ผู้ปกครองและชุมชนเริ่มมีความสนใจการศึกษาบุตรมากขึ้นอาจเนื่องจากว่าผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้จากการประชาสัมพันธ์เรื่องการศึกษา ทำให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดทีมงานประสานความร่วมมือกับและชุมชน เพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กอย่างเต็มที่ นอกจากนี้มีการประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองและชุมชน ให้เข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมและผู้ปกครองและชุมชนให้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมมาก มีการสร้างสัมพันธ์อันดีอีกทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้น พร้อมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย และเป้าหมายในการจัดการศึกษา

พัชรินทร์ อาลัยลักษณ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมสามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์การจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยได้ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับต่อไปนี้ ด้านบุคลากร ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอมและด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ และองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกันสามารถจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่แตกต่างกัน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีขนาดต่างกันสามารถจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์ แก่เด็ก ด้านบุคลากร ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม มีการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

กนกกาญจน์ จันทร์วงศ์ และปิ่นนัยพญา ฌิตสุนทรโรทยาน (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองต่อการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่และด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดลอมและความปลอดภัย และ ด้านบุคลากร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

สุนัน ขันทะสิทธิ์ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการจัดประสบการณ์ รองลงมา ได้แก่ การประเมินพัฒนาการและสื่อการเรียนรู้ ตามลำดับส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดสภาพแวดลอม ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การจัดประสบการณ์ รองลงมา ได้แก่ การจัดสภาพแวดลอมและสื่อการเรียนรู้ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การประเมินพัฒนาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมและ

รายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์และด้านการจัดสภาพแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านสื่อการเรียนรู้และด้านการประเมินพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่แตกต่างกันหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

อภิชาติ แสงลี (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่องค์การบริหารส่วนตำบลสรรหาบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์ลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลเด็ก ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีโอกาสเข้ารับการอบรมสัมมนาเพิ่มพูนความรู้ในด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ส่วนใหญ่สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในพื้นที่ที่ขนาดเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่ออันตราย มีการติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย สภาพแวดล้อมการจัดการศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียนสะอาดและปลอดภัย สะดวกในการทำกิจกรรมด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ส่วนใหญ่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยจัดตามตารางกิจกรรมประจำวัน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมการสอนระดับปฐมวัยครบ แต่เครื่องเล่นสนามส่วนใหญ่ชำรุดทรุดโทรมและมีไม่หลากหลาย ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ส่วนใหญ่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมที่เอื้อและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ขาดความรู้และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน และผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม

อุดมลักษณ์ คำสี (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ทัศนคติต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสีกี้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อันดับแรก คือ ด้านบริหารวิชาการ โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมา คือ ด้านบริหารงานบุคคล โดยการสรรหาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานพิจารณาจากความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสถานศึกษา

มีคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น วันสำคัญต่างๆ การบริหารจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม โดยสถานศึกษา ปฐมวัยมีความสะอาด ปลอดภัย รวดรอบขอบชิด ไม่มีมลภาวะต่างๆ มีสนามเด็กเล่นที่มีความปลอดภัย ร่มรื่นและเพียงพอ

กนกอร อุณาพรหม (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของข้าราชการ ผู้ดูแลเด็ก และประชาชนคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ด้านที่ต้องการหาแนวทางพัฒนามี 2 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่า ควรพัฒนาห้องเรียนให้มีความสะอาดและมีอากาศถ่ายเทได้ดี พัฒนาสภาพแวดล้อมในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความร่มรื่น สวยงามมีรั้วกั้นด้านนอกอาคารที่เป็นสัดส่วน เพื่อป้องกันสิ่งรบกวนหรือเป็นอันตรายต่อเด็ก จัดแบ่งพื้นที่สำหรับจัดเก็บสื่อและอุปกรณ์การศึกษาให้เป็นสัดส่วน ตกแต่งห้องเรียนให้เหมาะสม สะอาด สวยงามเป็นระเบียบ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก และด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน พบว่า ควรนำข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาจากผู้ปกครองหรือชุมชนมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดกิจกรรมยกย่องบุคคลในชุมชนหรือผู้ปกครองที่ให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประเสริฐ บุญมี (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ 2) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 147 คน ผลวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับน้อย ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ เกี่ยวกับการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอชุมพลบุรี

จังหวัดสุรินทร์ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรสนับสนุนงบประมาณให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างเพียงพอรองลงมา คือ ควรให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอาคารสถานที่เป็นเอกเทศ และควรสนับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กได้ศึกษาในระดับสูงขึ้น

โดยสรุป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการดำเนินงาน เช่น เดียวกัน อาทิผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กและมีจำนวนไม่เพียงพอ มีปัญหาด้านอาคารสถานที่ที่ยังไม่เป็นเอกเทศ สภาพอาคารคับแคบไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมให้เด็ก ขาดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองและชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ และงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานยังน้อยเกินไป ซึ่งไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ

งานวิจัยต่างประเทศ

อัลบูลี (Albully, 1977 : 5687 - A) ได้ทำการวิจัย เมื่อ ค.ศ. 1977 เรื่องการพัฒนาเกณฑ์สำหรับก่อตั้งโรงเรียนอนุบาลประจำตำบลได้ข้อเสนอจากผลการวิจัยพบว่าเกณฑ์การจัดตั้งต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ งบประมาณ การสรรหาครู โครงสร้างของหลักสูตรให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของชุมชน

รอย (Roy, 1989 : 871) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความร่วมมือของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินผลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย โดยนำข้อคิดเห็นของครู ผู้ปกครองและเด็กมาใช้ในการอธิบายทัศนคติและวิธีการปฏิบัติ ในการพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน 12 โรงเรียน เพื่อเป็นต้นแบบในอันที่ก่อให้เกิดโครงการการศึกษาในท้องถิ่นรูปแบบของวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองถูกประเมินที่ 2 ระดับ คือ ก่อนเข้าเรียน (5 โรงเรียน) และความพร้อมของครอบครัวในการดูแลเด็กเล็ก (7 โรงเรียน) และพบวิธีปฏิบัติและปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ ผลกระทบของแบบแผนต่อผู้มีส่วนร่วมหลักคือ โรงเรียน เด็ก ผู้ปกครอง และครูถูกนำมาอภิปราย และมีการพิจารณาในประเด็นต่างๆ ไป ของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านและใน 2 รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ รูปแบบของการติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน “Black Box” และรูปแบบของปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง

แมดเซน (Madsen : 1996) ศึกษาเรื่อง การวัดความฉลาดทางปัญญาของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคตะวันตกของรัฐเนบราสก้า ผลการวิจัยพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่เลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แสดงลักษณะที่ปรากฏให้เห็นว่า มีความฉลาดทางปัญญาที่มีลักษณะเฉพาะตัว อย่างน้อย 3 ลักษณะ และเห็นว่าความฉลาดทางปัญญาของเด็ก 2 ปี และ 4 ปี มีความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บูฟอร์ด (Buford. 2000 : 904 - A) ได้ทำการวิจัยเมื่อ ค.ศ. 1975 เรื่องทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนการสอนระดับอนุบาล ได้ข้อเสนอจากผลการวิจัย พบว่า การสอนชั้นอนุบาลควรเน้นพัฒนาการอารมณ์เป็นลำดับแรก การพัฒนาการทางร่างกายเป็นลำดับถัดมา และควรมีกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กมีกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มากที่สุดจากผลการศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยนอกจากจะมุ่งให้เด็กมีความพร้อมในอันที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาได้ดี ยังเป็นการศึกษาพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เด็กมีชีวิตในอนาคตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยจะมีผล ไปตลอดชีวิต หากเด็กได้รับการดูแลที่ดีได้รับความรัก ความอบอุ่นจะทำให้เด็กเป็นคนสดชื่นแจ่มใส มองโลกในแง่ดีการพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและสถาบันหลายฝ่าย ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สิ่งแวดล้อม ตลอดจนองค์กรที่มีหน้าที่จัดการศึกษาและจัดบริการพื้นฐานให้แก่เด็ก และองค์การบริหารส่วนตำบลยังเข้าใจในสภาพและแนวทางในการพัฒนาการศึกษาน้อย และยังเห็นว่าจัดการศึกษามีปัญหาเร่งด่วนเมื่อจัดสรรงบประมาณก็จัดให้โดยอ้อมไม่จัดให้โดยตรง และที่สำคัญบุคลากรมีไม่เพียงพอและขาดประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

แฟนทุซโซ (Fantuzzo. 2000) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาระดับปฐมวัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาระดับปฐมวัย มี 3 ลักษณะ คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บ้าน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียน และการเข้าร่วมประชุมของโรงเรียน สำหรับผู้ปกครองที่เข้าไปมีส่วนร่วม พบว่า เป็นผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยในการศึกษาปฐมวัย และผู้ปกครองที่ติดต่อกับโรงเรียนในระดับสูงที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาของเด็ก

สามารถสรุปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยว่าเป็นสิ่งยืนยันปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัยได้เป็นอย่างดีว่าการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนปฐมวัย ควรเน้นการเตรียมความพร้อมพัฒนาเด็กทุกด้านตามศักยภาพและสมดุลงบเด็กเป็นศูนย์กลาง ให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์จากสื่อและมีโอกาสทำกิจกรรมอย่างอิสระ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตามควรแก่วัยเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเด็กอย่างแท้จริง